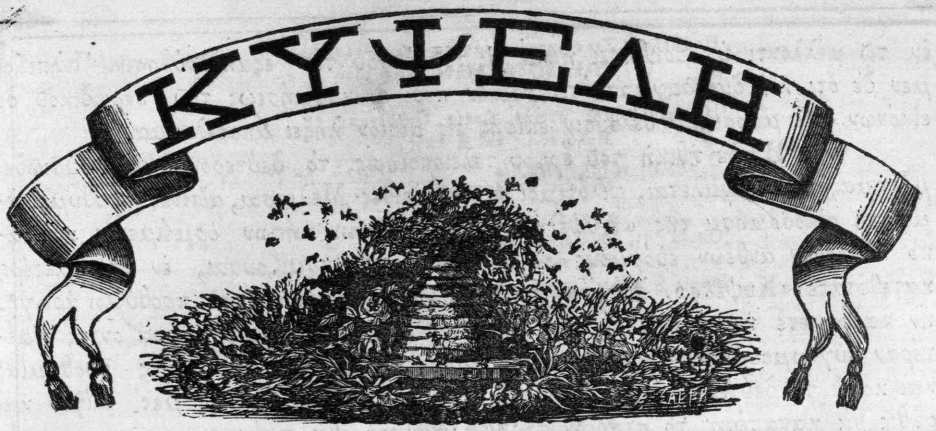

ΕΤΟΣ Α'. ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1884 ΦΥΛΛ. 12

ΕΠΙ ΤΗ ΛΗΞΕΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ παρῆλθεν, ἔτος ἀφ' ἧς ἐποχῆς τὸ ἡμέτερον περιοδικὸν τὸ πρῶτον ὑπὸ τὰ πιεστήρια ἐτίθετο· διὰ τοῦ παρόντος φυλλαδίου συμπληροῦται τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐργασίας ἡμῶν. Εὔκαιρον λοιπὸν νομίζομεν, λόγον διδόντες τῆς μέχρι τοῦδε πορείας ἡμῶν, νὰ προδιαγράψωμεν ἐκ τῶν ἐνόντων τὸ μέλλον.

Κατὰ τὸ λῆξαν ἤδη ἔτος τὰς μὲν ὑλικὰς ὑποχρεώσεις ἡμῶν ὑπὲρ μέτρον ἐξεπληρώσαμεν, πολλὰς δὲ καὶ ἀπὸ παντοίων κήπων Μελίσσας εἰς τῆς «Κυψέλης» τὴν οἰκοδομίαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγάγομεν. Πᾶν τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐπιχειρήσαντες πρὸς τὴν ὑλικὴν τοῦ ἔργου βελτίωσιν, οὐδόλως καὶ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ διακοσμήσεως ἠμελήσαμεν.

Τὸ πρῶτον ὀφείλεται εἰς τὴν ἀκάματον ἡμῶν ἐνέργειαν καὶ σπουδὴν, ὅπως τὸ φύλλον ἀρεστότερον τὴν ὄψιν φαίνηται. Οὕτως ἀντὶ τοῦ πρώτου κακοῦ χάρτου, δι' οὗ τὰ πρῶτα (1—6) φυλλάδια ἐξετυπώθησαν, παρηγγείλαμεν τὸν, ἐφ' οὗ νῦν τυποῦται, ἐστιλβωμένον, διπλασίας μάλιστα ἀξίας. Καὶ χαρακτῆρας δὲ τυπογραφικοὺς νέους προὐμηθεύθημεν ἐξ Ἰταλίας ἐπὶ τῷ ἀποκλειστικῷ σκοπῷ τῆς ὑλικῆς βελτιώσεως τοῦ ἔργου. Ἀπέναντι δὲ τῶν τηλικούτων ἡμῶν δαπανῶν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὴν συνδρομὴν ἡμῶν ηὐξήσαμεν, οὐδ' ἐν τῷ μέλλοντι τοιοῦτόν τι σκοποῦμεν, οἱασδήποτε βελτιώσεως καὶ ἂν τύχῃ τὸ Περιοδικόν. Δὲν κρίνομεν δὲ καὶ ἀπὸ σκοποῦ ν' ἀναφέρωμεν καὶ τὴν κανονικότητα καὶ τὸ ἔγκαιρον τῆς ἐκδόσεως τοῦ φύλλου. Πρὸς δὲ τούτοις πλὴν τῶν κανονικῶν 20 σελ. τῆς ὑποχρεώσεως ἡμῶν καὶ παραρτήματα ἱκανὰ τὸ ὅλον τοῦ τόμου ἐπηύξησαν. Πάντα ταῦτα, φίλοι συνδρομηταὶ, δύνανται νὰ ὦσιν ἡ σταθερωτέρα ἐγγύησις τῆς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀκριβοῦς ἐκπληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεων ἡμῶν, ἡ δὲ ὑμετέρα πρόθυμος συνδρομὴ θέλει, ὡς ἐλπίζομεν, καὶ

ἐν τῷ μέλλοντι ὑποβοηθήσει ἡμᾶς εἰς τοῦ ἔργου τὴν ἐξακολούθησιν. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι καὶ διαπραγματεύσεις ἡμῶν περὶ διακοσμήσεως τοῦ περιοδικοῦ δι' εἰκόνων καὶ μουσικῆς θέλουσιν ἐπίσης εἰς αἴσιον λήξει ἀποτέλεσμα.

Ἡ δὲ ἠθικὴ τοῦ ἔργου τελειοποίησις, τὸ δεύτερον ἡμῶν οὐσιῶδες μέλημα, ὑμῖν ὀφείλεται, φιλότιμοι συνεργάτιδες Μέλισσαι, αἵτινες πρόθυμοι ἅμα τῇ οἰκοδομήσει τῆς «Κυψέλης» ἀπὸ παντοίων κήπων ὁρμώμεναι καὶ ἀπὸ παντοίων ἀνθέων εὐόσμους τοὺς χυμοὺς ἀποκομίζουσαι, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κατεθέσατε «Κυψέλῃ». Ἐπὶ τῇ φιλικῇ ὑμῶν συνεργασίᾳ καὶ προθύμῳ ἀρωγῇ, ἣν παρέσχετε ἡμῖν, δημοσίᾳ σήμερον τὴν δικαίαν πάσαις ἐκφράζοντες ἡμετέραν εὐγνωμοσύνην, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ὅπως μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας καὶ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ὑποστηρίξητε ἡμᾶς. Ἡ Ὑσπληξ μετ' ὀλίγον καὶ αὖθις θὰ καταπέσῃ· τὸ στάδιον τῆς «Κυψέλης» θὰ πρόκειται ὑμῖν καὶ πάλιν ἀνεῳγμένον· σπεύσατε λοιπὸν καὶ αὖθις ἀκμαῖοι εἰς δευτέραν ραδιοδρομίαν, εὐγενεῖς τῶν γραμμάτων ἀγωνισταί!

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΕΣ ΔΕΙΝΟΝ

Διήγημα.

I.

Ο Κύριος Κόνδ, εἷς τῶν διαπρεπεστέρων ἰατρῶν τῆς Πέστης, ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ, πρωΐαν τινὰ λίαν ἐνωρίς, σπεύδοντά τινα ἐπισκέπτην. Ὁ εἰς τὸν ἀντιθάλαμον ἀναμένων κύριος ἐμήνυσε διὰ τοῦ θαλαμηπόλου ὅτι οἱαδήποτε βραδύτης ἦτο δι' αὐτὸν κίνδυνος. Ἔπρεπε νὰ γείνῃ δεκτὸς ἀμέσως.

Ταχὺς ὁ ἰατρὸς ἐτυλίχθη ἐν τῇ θαλαμεσθῆτι αὐτοῦ καὶ διέταξε νὰ εἰσαγάγωσι τὸν πελάτην.

Εὑρέθη ἐνώπιον ἀνδρὸς πάντῃ ἀγνώστου αὐτῷ, ἀλλ' ὅστις, ἂν ἔκρινέ τις ἐκ τῆς περιβολῆς καὶ τῶν τρόπων αὐτοῦ, ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀνωτέραν τῆς κοινωνίας τάξιν. Ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ προσώπου του, διεβλέπετο ἡ ἀντανάκλασις μεγάλων φυσικῶν καὶ ἠθικῶν βασάνων. Ἔφερε περιδεδεμένην τὴν δεξιὰν χεῖρα, καίτοι δὲ προσεπάθει νὰ κρατήσῃ ἑκυτοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ καταστείλῃ πεπνιγμένον στεναγμὸν ἐνίοτε διαφεύγοντα τοῦ στήθους του.

—Εἶσθε ὁ δόκτωρ Κόνδ; εἶπεν οὗτος μεθ' ὑποκώφου καὶ ἀσθενοῦς φωνῆς.

—Ναί, Κύριε.

—Κατοικῶν εἰς τὴν ἐξοχὴν δὲν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς γνωρίζω ἢ ἐκ φήμης. Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ εἴπω ὅτι χαίρω διὰ τὴν γνωριμίαν σας, καθότι ἡ πρὸς ὑμᾶς ἐπίσκεψις οὐδόλως μοὶ εἶναι εὐχάριστος.

Ἰδὼν ὁ ἰατρὸς ὅτι ὁ ἀσθενὴς μετὰ κόπου ἐστηρίζετο εἰς τοὺς πόδας του, τὸν προσεκάλεσε νὰ καθήσῃ.

—Εἶμαι κατάκοπος· ἀπὸ μιᾶς ἑβδομάδος δὲν κοιμῶμαι· κάτι μοῦ ἦλθεν εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα. Δὲν ἠξεύρω τί νὰ εἶναι. Εἶναι ἄνθραξ; Εἶναι καρκῖνος; Κατ' ἀρχὰς ὁ πόνος ἦτο ἐλαφρὸς, ἀλλὰ τώρα ἔχω καῦσιν, συνεχῆ τρομερὰν καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν αὐξάνουσαν κατὰ τὴν ἔντασιν. Δὲν δύναμαι πλέον. Ἐρρίφθην ἐν τῇ ἀμάξῃ καὶ ἰδοὺ με ἐδῶ. Σᾶς παρακαλῶ νὰ καυτηριάσητε ἢ νὰ κόψητε τὸ ἀσθενὲς μέρος, διότι μία ἀκόμη ὥρα τοιαύτης βασάνου θὰ εἶναι δι' ἐμὲ αὐτόχρημα κόλασις.

Ὁ ἰατρὸς ἠθέλησε νὰ τὸν καθησυχάσῃ λέγων αὐτῷ ὅτι, χωρὶς νὰ προστρέξῃ εἰς τὸ σμιλίον, θὰ ἐθεράπευε τὸ κακὸν δι' ἐμπλάστρων καὶ μαλακτικῶν.

—Ὄχι, ὄχι, κύριε, ἀνέκραξεν ὁ ἀσθενὴς, οὐδὲν ἔμπλαστρον, οὐδὲν μαλακτικὸν δύναται νὰ μὲ ἀνακουφίσῃ. Ἔχω ἀνάγκην ἐκκοπῆς· ἦλθον πρὸς σᾶς, ἵνα μοὶ ἀφαιρέσητε τὸ μέρος τὸ ὁποῖον τοσοῦτος μοὶ προξενεῖ πόνους.

Ὁ ἰατρὸς ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὴν χεῖρα ἣν ὁ πάσχων τῷ παρουσίασε τρίζων τοὺς ὀδόντας, τόσον ὁ πόνος ἐφαίνετο ἀνυπόφορος, καὶ ἤρχισε νὰ λύῃ μετὰ πάσης προφυλάξεως τὰ περιβάλλοντα αὐτὴν περιδέματα.

—Πρὸ πάντων, ἰατρέ, σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ σταματήσητε δι' ὅ,τι καὶ ἂν ἴδητε. Τόσον παράδοξος εἶναι ἡ ἀσθένειά μου ὥστε θὰ ἐκπλαγῆτε· σᾶς ἐξορκίζω νὰ μὴ δώσητε προσοχήν.

Ὁ Κόνδ ἐβεβαίωσε περὶ τούτου τὸν ξένον. Καθὼ ἰατρὸς ἦτο συνειθισμένος νὰ βλέπῃ τὰ πάντα. Οὐδὲν τὸν ἐξέπληττε.

Πλὴν πολὺ ἐξεπλάγη ὅτε εἶδε τὴν χεῖρα ἀπηλλαγμένην τῶν περιδεμάτων αὐτῆς. Οὐδεμία ἀνωμαλία, οὔτε πληγή, οὔτε βλάβη τις ἐφαίνετο. Ἦτο χεὶρ ὡς πᾶσα ἄλλη. Ἔκθαμβος ἀφῆκεν αὐτὴν νὰ πέσῃ.

Ἡ σπαρακτικὴ κραυγὴ τοῦ ξένου, ὅστις διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἀνήγειρε τὴν ἀσθενῆ δεξιὰν, ἀπέδειξε πρὸς τὸν ἰατρὸν, ὅτι δὲν ἦλθε πρὸς αὐτὸν χάριν παιδιᾶς, ἀλλ' ὅτι πράγματι ἔπασχε.

—Ποῖον εἶναι τὸ εὐαίσθητον μέρος;

—Ἐδῶ, κύριε, εἶπεν ὁ ξένος, δεικνύων ἐπὶ τοῦ ἀναστρόφου τῆς χειρὸς, ὅπου δύο χονδραὶ φλέβες διεσταυροῦντο, καὶ σύσσωμος ἐφρικίασεν, ὅταν ὁ ἰατρὸς ἄκρῳ δακτύλῳ ἠγγισεν ἐλαφρῶς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

—Ἐδῶ λοιπὸν αἰσθάνεσθε καῦσιν;

—Τρομερὰν, ἰατρέ μου.

—Αἰσθάνεσθε τὴν πίεσιν ὅταν θέτω ἐπ' αὐτοῦ τὸν δάκτυλον;

—Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπήντησεν, ἀλλὰ τὰ δάκρυα ἦλθον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του· τόσον ἔπασχε.

—Παράδοξον! δὲν διακρίνω τίποτε.

—Οὐτ' ἐγὼ· καὶ ὅμως ὅ,τι αἰσθάνομαι εἶναι τόσον φρικῶδες ὥστε μοὶ ἔρχεται νὰ θραύσω τὴν κεφαλήν μου κατὰ τῶν τοίχων.

Ὁ ἰατρὸς ἔλαβε φακόν· ἐξήτασε, καὶ ἔσεισε τὴν κεφαλήν.

—Ἡ ἐπιδερμὶς αὕτη εἶναι πλήρης ζωῆς. Τὸ αἷμα κανονικῶς κυκλοφορεῖ. Ὑπ' αὐτὴν δὲν ὑπάρχει οὔτε φλόγωσις οὔτε καρκῖνος. Εἶναι ὑγιεστάτη.

—Καὶ ὅμως μοὶ φαίνεται ὀλίγον ἐρυθρά.

—Ποῦ;

Ὁ ξένος ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ χαρτοφυλακίου του μολυβδίδα, διέγραψεν ἐπὶ τῆς χειρός του κύκλον περιφερείας δεκαλέπτου νομίσματος, καὶ εἶπεν·

—Ἐδῶ.

Ὁ ἰατρὸς τὸν παρετήρησε. Ἤρχισε νὰ πιστεύῃ ὅτι τοῦ πελάτου του αἱ φρένες ἐσαλεύοντο.

—Μείνατε, Κύριε, ἐνταῦθα, τῷ εἶπε· ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θέλω σᾶς θεραπεύσῃ.

—Δὲν δύναμαι νὰ περιμένω. Μὴ νομίσητε ὅτι εἶμαι παράφρων, μανιακός. Δὲν θὰ μὲ θεραπεύσητε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ὁ μικρὸς οὗτος κύκλος, τὸν ὁποῖον διὰ τῆς μολυβδίδος διέγραψα, μοὶ προξενεῖ πόνους δριμυτάτους, ἀνυποφόρους· ἦλθον δὲ ὅπως μοὶ κόψητε τὸ ἀλγοῦν τοῦτο μέρος.

—Τοῦτο οὐδέποτε θὰ πράξω, εἶπεν ὁ ἰατρός.

—Διατί;

—Διότι ἡ χεὶρ σας δὲν παρουσιάζει οὐδεμίαν παθολογικὴν ἀταξίαν. Οὐδόλως βλέπω πάσχον τὸ ὑποδειχθέν μοι μέρος.

—Βεβαίως, φαίνεται ὅτι μὲ πιστεύετε παράφρονα καὶ περιπαίζοντα ὑμᾶς, ὑπέλαβεν ὁ ἀσθενὴς, ὅστις ἐξήγαγε τοῦ χαρτοφυλακίου του τραπεζογραμμάτιον χιλίων φιορινίων καὶ ἀπέθηκεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Τώρα βλέπετε, κύριε, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ παιδαριωδῶν τινων πραγμάτων, καὶ ὅτι ἡ ὑπηρεσία τὴν ὁποίαν παρ' ὑμῶν περιμένω εἶναι τόσον ἐπείγουσα, ὅσον καὶ σπουδαία. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μοὶ ἀφαιρέσητε τὸ μέρος τοῦτο τῆς χειρός.

—Κύριε, σᾶς ἐπαναλαμβάνω ὅτι δι' ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου, δὲν θὰ μὲ πείσητε ποτὲ νὰ θεωρήσω ὡς ἀσθενὲς μέρος τι τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐντελῶς ὑγιές, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον ἀκόμη θὰ κόψω αὐτὸ διὰ τῶν ἐργαλείων μου.

—Καὶ διατί λοιπόν;

—Διότι πρᾶξις τοιαύτη θὰ ἐπέφερεν ἀμφιβολίαν περὶ τῶν ἰατρικῶν μου γνώσεων καὶ θὰ ἐξέθετε τὴν ὑπόληψίν μου. Ὅλοι θὰ ἔλεγον ὅτι σεῖς εἶσθε παράφρων, καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπῆρξα τόσον ἄτιμος ὥστε νὰ ἐπωφεληθῶ τῆς ὑμετέρας παραφροσύνης, καὶ τόσον ἀμαθὴς ὥστε νὰ μὴ ἐννοήσω αὐτήν.

—Καλά. Τότε δὲν ζητῶ ἀπὸ ὑμᾶς ἢ ἐλαχίστην ὑπηρεσίαν. Μόνος ἐγὼ εἶμαι ἱκανὸς νὰ ἐκτελέσω τὴν τομήν. Ἡ ἀριστερά μου ἴσως θέλει εἶσθαι ἐλίγον ἀνίκανος πρὸς τοῦτο· ἀλλὰ δὲν βλάπτει. Ἀναλάβετε μόνον νὰ δέσητε τὴν πληγὴν μετὰ τὴν ἐγχείρησιν.

Καὶ ὁ ἰατρὸς εἶδε μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ὁ παράδοξος οὗτος ἄνθρωπος ὡμίλει σπουδάζων. Οὗτος ἀφῆρεσε τὸ ἐπανωφόριόν του, ἀνέσυρε τὰς χειρίδας τοῦ ὑποκαμίσου του καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἔλαβε χειρουργικὸν μαχαιρίδιον.

Ἀστραπηδὸν ὁ χάλυψ βαθεῖαν ἔκαμε τομὴν ἐν τῇ ἐπιδερμίδι.

—Σταθῆτε! ἀνέκραξεν ὁ ἰατρὸς, φοβούμενος μὴ ὁ πάσχων, ὡς ἐξ ἀνικανότητος, βλάψῃ σπουδαῖόν τι ὄργανον. Ἀφοῦ κρίνετε ἀπαραίτητον τὴν ἐγχείρησιν, ἔστω!

Ἔλαβε τὸ μαχαιρίδιον, καὶ στηρίζων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ τὴν δεξιὰν τοῦ ἀσθενοῦς, τὸν παρεκάλεσε νὰ στρέψῃ τὴν κεφαλήν, διότι παρὰ πολλοῖς εἶναι ἀνυπόφορος ἡ θέα τοῦ αἵματος.

—Μάτην! ἐγὼ μάλιστα θὰ σᾶς δείξω ἕως ποῦ πρέπει νὰ κόψετε.

Τῳόντι δὲ μετὰ μεγίστης εὐσταθείας παρετήρησε μέχρι τέλους τὴν ἐγχείρησιν, δεικνύων τὰ τῆς τομῆς ὅρια. Ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἀνοικτὴ οὐδὲ κἂν ἔτρεμεν ἐντὸς τῆς χειρὸς τοῦ ἰατροῦ, καὶ ὅταν τὸ στρογγύλον τεμάχιον σαρκὸς ἀφῃρέθη, οὗτος ἀνέσανε βαθέως ὡς ἄνθρωπος μεγάλην αἰσθανόμενος ἀνακούφισιν.

—Δὲν αἰσθάνεσθε πλέον καῦσιν;

—Τὰ πάντα ἔπαυσαν, εἶπεν ὁ ξένος, ὅστις

ἤρξατο μειδιῶν.—Οἱ πόνοι ὅλως παρῆλθον ὡς ἂν ἀφῃρέθησαν μετὰ τοῦ ἐκκοπέντος τεμαχίου. Ὁ ἑλαφρὸς πόνος τὸν ὁποῖον μοὶ ἐμποιεῖ ὁ σταλαγμὸς τοῦ αἵματος, παραβαλλόμενος πρὸς τὸν ἄλλον, εἶναι ὡς δροσερὸς ἄνεμος μετὰ καταχθόνιον θερμότητα. Πράγματι μὲ τέρπει ἡ ροὴ τοῦ αἵματός μου. Ἄφετέ το μόνον νὰ ῥέῃ, μεγάλως μὲ ἀνακουφίζει.

Ὁ ξένος ἐνθουσιωδῶς παρετήρει τὸ αἷμα ἐκκρέον τῆς πληγῆς. Ὁ δὲ ἰατρὸς ἠναγκάσθη νὰ ἐπιμείνῃ ὅπως περιδέσῃ αὐτήν. Διαρκούσης τῆς περιδέσεως ἡ ὄψις τοῦ ὑποστάντος τὴν ἐγχείρησιν μετεβλήθη. Οὐδεμία πλέον ἔκφρασις πόνου· μὲ βλέμμα δὲ πλῆρες εὐτυχίας ἐμειδίασε πρὸς τὸν ἰατρόν. Οὐχὶ πλέον συστολὴ τῶν χαρακτηριστικῶν, οὐχὶ πλέον ἀπελπισμός. Ἐπανῆλθεν ὁ τῆς ζωῆς ἔρως, τὸ μέτωπον ἠθρίασε, τὸ πρόσωπον ἀνέλαβε τὰ χρώματά του. Ὁ ἄνθρωπος ὀφθαλμοφανῆ ὑπέστη μεταβολήν.

Τῆς χειρὸς αὐτοῦ πάλιν περιδεθείσης, ἔθλιψε μετὰ πάθους δι' ἐκείνης ἥτις τῷ ἔμενεν ἐλευθέρα, τὴν χεῖρα τοῦ ἰατροῦ καὶ ἀπὸ καρδίας τῷ εἶπε·

—Δέχθητε τὰς εἰλικρινεῖς εὐχαριστίας μου. Ἐντελῶς μ' ἐθεραπεύσατε. Ἡ μικρὰ ἀμοιβὴ ἣν σᾶς προσφέρω οὐδόλως ἀναλογεῖ πρὸς τὴν δαψιλευθεῖσάν μοι ὑπηρεσίαν. Θὰ προσπαθήσω, ἐν τῷ ὑπολοίπῳ τοῦ βίου μου, νὰ ἀνταμείψω τὰς πρὸς ὑμᾶς ὑποχρεώσεις μου.

Ὁ ἰατρὸς δὲν ἐνόει τὸ πρᾶγμα οὕτω, καὶ δὲν ἤθελε νὰ δεχθῇ τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης τεθέντα χίλια φιορίνια· ὁ ξένος, ἀφ' ἑτέρου, ἠρνήθη νὰ τὰ λάβῃ πάλιν, βλέπων δὲ ὅτι ὁ ἰατρὸς δυσηρεστεῖτο, τὸν παρεκάλεσε νὰ τὰ προσφέρῃ εἴς τι εὐεργετικὸν κατάστημα, καὶ ἀπῆλθε.

II.

Ὁ Κόνδ τὸν ἐπεσκέφθη, μετά τινας ἡμέρας, εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν του, ὅπου ἔμεινε μέχρις οὗ ἡ πληγὴ ἐπουλώθη, ὅπερ ἐγένετο ἄνευ ἐλαχίστου ἐκτάκτου συμβάντος. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ὁ ἰατρὸς ἐπείσθη ὅτι ὁ κύριος οὗτος ἦτο ἀνὴρ εὐρείας παιδείας, ἔμφρων καὶ λίαν θετικὰς γνώμας ἔχων περὶ τοῦ βίου. Ἦτο πλούσιος, πλὴν τούτου δὲ κατεῖχε σπουδαίαν πολιτικὴν θέσιν. Ἀφαιρεθέντος τοῦ ἀοράτου ἐκείνου δεινοῦ του, οὐδὲν ἐφαίνετο πλέον ἐν αὐτῷ ἴχνος ἠθικῆς ἢ φυσικῆς ἀσθενείας.

Συμπληρωθείσης τῆς θεραπείας, οὗτος ἐπανῆλθεν ἐν πλήρει ἠρεμίᾳ εἰς τὴν ἐν τῇ ἐξοχῇ κατοικίαν του.

Τρεῖς σχεδὸν ἑβδομάδες εἶχον παρέλθει, ὅτε πρωΐαν τινὰ, εἰς ὥραν, ὡς τὴν πρώτην φορὰν, ὅλως ἀκατάλληλον, ὁ θαλαμηπόλος ἀνήγγειλε πάλιν πρὸς τὸν ἰατρὸν τὸν ξενότροπον ἀσθενῆ.

Ὁ ξένος τὸν ὁποῖον ὁ κύριος Κόνδ ἔσπευσε νὰ ὑποδεχθῇ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν μὲ τὴν χεῖρα περιδεδεμένην, τὰ χαρακτηριστικὰ τεταραγμένα, καὶ ἀγνώριστος ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος καταστάς. Χωρὶς κἂν νὰ προσμείνῃ νὰ τῷ προσφέρωσιν ἕδραν τινὰ, ἔπεσεν ἐπὶ παρακειμένου σκίμποδος. Ἀδυνατῶν νὰ δεσπόσῃ πλέον τῶν πόνων του, ἤρχισε νὰ στενάζῃ, καὶ, χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν, ἔτεινε τὴν χεῖρά του πρὸς τὸν ἰατρόν.

—Τί συνέβη λοιπόν; ἠρώτησεν οὗτος ἔκπληκτος.

—Ἡ ἐκτομὴ δὲν ἔγεινεν ἀρκούντως βαθεῖα, ἀπεκρίθη μὲ πνιγηρὰν φωνὴν καὶ ἀσθμαίνων· ὁ πόνος ἐπανῆλθε, καὶ μὲ καίει δριμύτερον. Κατεβλήθην, ἰατρέ· ὁ βραχίων μου ἐξηράνθη ὑπὸ τοῦ δεινοῦ τούτου παθήματος. Δὲν ἤθελον καὶ δεύτερον νὰ σᾶς ἐνοχλήσω, ὑπέμεινα ἐλπίζων ὅτι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ μυστηριώδης φλόγωσις θ' ἀνήρχετο εἰς τὴν κεφαλὴν ἢ θὰ κατήρχετο μέχρι τῆς καρδίας, θέτουσα τέρμα εἰς τὴν ἀθλίαν ὕπαρξίν μου· πλὴν τοῦτο δὲν γίνεται. Ὁ πόνος δὲν ἐξέρχεται ποτὲ τοῦ διαγεγραμμένου κύκλου· ἀλλ' ὁ πόνος οὗτος εἶναι τοιαύτης φύσεως, εἶναι τόσον ἀνέκφραστος . . . Ἰδέτε τὴν ὄψιν μου καὶ θὰ τὸ ἐννοήσητε.

Τὸ πρόσωπον τοῦ λαλοῦντος ἀνδρὸς ἦτο ὠχρὸν ὡς τὸ κηρίον, ψυχρὸς δὲ ἱδρώς, ὡς μαργαρῖται, ἀνέβλυζεν ἐπὶ τοῦ μετώπου του. Ὁ ἰατρὸς ἔλυσε τὴν χεῖρα. Τὸ μέρος ἐφ' οὗ ἐγένετο ἡ τομὴ εἶχεν ἐντελῶς ἐπουλωθῆ· νέα ἐπιδερμὶς εἶχε σχηματισθῆ, καὶ οὐδὲν τὸ ἔκτακτον διεφαίνετο. Ὁ σφυγμὸς τοῦ ἀσθενοῦς ἔπαλλεν ἠρέμως, ἄνευ πυρετοῦ, ἐνῷ ὁ δυστυχὴς σύσσωμος ἔτρεμεν.

—Ἀλλ' εἶναι παράδοξον, ἀνέκραζεν ὁ ἰατρὸς ἐπὶ μᾶλλον ἐκπληττόμενος. Ποτὲ μέχρι τοῦδε δὲν εἶδόν τι τὸ παρόμοιον.

—Εἶναι θαῦμα, φρικῶδες θαῦμα, ἰατρέ! Μὴ ζητεῖτε τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ λυτρώσατέ με τῆς βασάνου ταύτης. Λάβετε τὰ ἐργαλεῖά σας, καὶ κόψατε βαθύτερον, εὑρίσκοντες τὸν κυκλον. Αὐτὸ εἶναι ἡ σωτηρία μου.

Ὁ ἰατρὸς ὑπέκυψεν εἰς τὰς ἐπανειλημμένας παρακλήσεις τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐπανέλαβε τὴν ἐγχείρησιν, βυθίζων βαθύτερον τὸ ὀμίλιον, καὶ πάλιν εἶδεν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ κάμνοντος τὴν καταπληκτικὴν ἐκείνην ἀνακούφισιν, τὴν τερψίθυμον ἐκείνην περιέργειαν αὐτοῦ βλέποντος τὸ αἷμά του νὰ ῥέῃ, τὴν ὁποίαν παρετήρησε καὶ κατὰ τὴν πρώτην φορὰν. Ὅτε ἡ χεὶρ ἐδέθη, ἡ θανατηρὰ ὠχρότης, ἡ καλύπτουσα αὐτόν, ὁρατῶς διεσκεδάσθη ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ ἀσθενοῦς, τὰ χρώματα τῆς ζωῆς ἐπανῆλθον, ἀλλ' ὁ ἀσθενὴς δὲν ἐμειδίασε πλέον. Μελαγχολικῶς ηὐχαρίστησε τὸν ἰατρόν.

—Σᾶς εὐχαριστῶ, ἰατρέ· καὶ πάλιν ἐξέλιπεν ὁ πόνος. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ πληγὴ θὰ ἐπουλωθῇ. Πλὴν μὴ ἀπορήσητε ἂν μὲ ἴδητε ἐπανερχόμενον ἐντὸς ἑνὸς μηνός.

—Ἄ! κύριε, ἀποβάλετε τοιαύτας σκέψεις.

—Ἠξεύρω θετικῶς ὅτι ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς ἡ φλόγωσις θὰ ἐπανέλθῃ, εἶπεν ὁ ξένος μετ' ἀθυμίας. Ἀλλ' ἂς τελεσθῇ ὅ,τι ἡ μοῖρα ἀπεφάσισε. Χαίρετε!

Ὁ ἰατρὸς ἀνεκοίνωσε τὸ παράδοξον τοῦτο σύμβαμα εἴς τινας τῶν συναδέλφων του, ἕκαστος δὲ τούτων διάφορον ἐξήνεγκε γνώμην, πλὴν οὐδεὶς ἔδωκεν ὡρισμένην ἐξήγησιν.

III

Περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς ὁ Κόνδ μετ' ἀνησυχίας περιέμενε τὸ αἰνιγματικὸν τοῦτο ὑποκείμενον. Ὁ μὴν παρῆλθεν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐνεφανίσθη.

Παρῆλθον ἀκόμη τινὲς ἑβδομάδες. Τέλος ὁ ἰατρὸς ἔλαβε μίαν ἐπιστολὴν, πεμπομένην αὐτῷ παρὰ τοῦ ἀσθενοῦς.

Τὴν ἤνοιξε. Ἦτο λεπτοτάτης γραφῆς, ἐκ δὲ τῆς ὑπογραφῆς εἶδεν ὅτι ὁ πελάτης ἔγραψεν αὐτὴν ἰδίᾳ χειρί. Ἐκ τούτου ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ συμπεράνῃ ὅτι ὁ πόνος δὲν ἐπανῆλθε, διότι εἰς μεγάλην θὰ τὸν ἐνέβαλεν ἀμηχανίαν μὴ δυνάμενον νὰ κρατήσῃ τὴν γραφίδα ἐν τοῖς δακτύλοις.

—Ἰδοὺ τί περιεῖχεν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη.

«Ἀγαπητέ μοι ἰατρέ!

Δὲν θέλω οὔτε σᾶς οὔτε τὴν ἰατρικήν σας ἐπιστήμην ν' ἀφήκω ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς παραδόξου ἀσθενείας ἥτις θὰ μὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὸν τάφον—καὶ ἀλλαχοῦ ἀκόμη.

« Παρακατιὼν Σᾶς περιγράφω τὴν πηγὴν τῆς τρομερᾶς ταύτης ἀσθενείας. Ἀπὸ ὀκτὼ ἤδη ἡμερῶν ἀνεφάνη τρίτην φορὰν, καὶ δὲν θέλω νὰ παλαίσω πλέον κατ' αὐτῆς. Ὁλονὲν κατορθῶ νὰ χαράξω τὰς γραμμὰς ταύτας θέτων ἐπὶ τοῦ εὐαισθήτου μέρους τεμάχιον ἀνηθμένου ἀγαρικοῦ ὡς κατάπλασμα. Μέχρις οὗ τὸ ἀγαρικὸν καίει, δὲν αἰσθάνομαι τὸν ἄλλον πόνον. Εἶναι ἁπλῆ παιδιὰ παραβαλλόμενος πρὸς αὐτόν.

« Πρὸ ἓξ μηνῶν ἤμην ἀκόμη εὐτυχέστατος ἄνθρωπος. Ἄρροντις ἔζων διὰ τῶν εἰσοδημάτων μου. Πρὸς ὅλους φιλικῶς ἐφερόμην, καὶ ἀπήλαυον παντὸς ὅ,τι τείνει νὰ καταστήσῃ εὐδαίμονα ἄνδρα τριακονταπενταετῆ. Πρὸ ἑνὸς ἔτους εἶχον νυμφευθῆ, καὶ ἐνυμφεύθην ἐξ ἔρωτος! Συνεζεύχθην νεάνιδα ὡραιοτάτην, πεπαιδευμένην, καρδίας ἀπαραμίλλου, διετέλει δὲ τότε παιδαγωγὸς παρά τινι κομήσσῃ γείτονί μου. Αὕτη συνεδέθη μετ' ἐμοῦ, ὁρμωμένη οὐχὶ μόνον ὑπὸ εὐγνωμοσύνης, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀληθοῦς παρθενικοῦ φίλτρου. Ἐξ παρῆλθον μῆνες, καθ' οὓς ἡ αὐριόν μοὶ ἐφαίνετο πάντοτε εὐτυχεστέρα τῆς χθές. Ἐὰν ἐνίοτε ἐπορευόμην εἰς Πέζην, καὶ ἐγκατέλειπον ἐπὶ μίαν μόνην ἡμέραν τὴν κωμόπολιν, οὐδὲ στιγμῆς ἡσυχίαν εἶχεν ἡ σύζυγός μου. Διήνυεν ὑπὲρ τὰς δύο λεύγας ἵνα ἔλθῃ εἰς συνάντησίν μου. Ἐὰν ἐβράδυνον, δὲν ἐκοιμᾶτο καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ μὲ περιέμενε· καὶ ἐὰν, μετὰ πολλὰς παρακλήσεις μου, ἀπεράσιζε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν κόμησσάν της, ἥτις δὲν ἔπαυσε τὰ μάλα ἀγαπῶσα αὐτὴν, οὐδὲν ἴσχυε νὰ τὴν κρατήσῃ ἐκεῖ περισσότερον ἡμισείας ἡμέρας, πλὴν δὲ τούτου, ὡς ἐκ τῆς ἀνίας ἣν πρὸς αὐτὴν προὐξένει ἡ ἀπουσία μου, αὕτη ἐτάρασσε τὴν τῶν ἄλλων εὐδιαθεσίαν. Ἐπὶ τοσούτῳ δὲ προέβαινεν ἡ πρὸς ἐμὲ στοργή της, ὥστε παρῃτήθη τοῦ χοροῦ, ἵνα ἀπέχῃ τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ προσφέρῃ τὴν χεῖρα εἰς ἄλλους, μεγάλως δὲ ἠνωχλεῖτο ἐκ τῶν φιλοφρονήσεων τῶν μετεχουσῶν ἐρωτοτροπίας τινὸς, ἃς ἦτο ἐκτεθειμένη ν' ἀκούῃ πρὸς αὐτὴν ἀποτεινομένας. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἐν τῇ συζύγῳ μου κατεῖχον ἀθῷαν νεάνιδα μίαν καὶ μόνην ἔχουσαν σκέψιν, ἐμὲ, καὶ ὡς μεγάλα ἐξομολογουμένην μοι ἐγκλήματα τὰ ὄνειρά της ἐὰν εἰς ταῦτα δὲν ἔβλεπεν ἐμέ.

«Ἀγνοῶ ὁποῖος δαίμων ἡμέραν τινὰ μοὶ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς. « Καὶ ἂν ὅλα ταῦτα εἶναι προσποίησις;» Οἱ ἄνθρωποι, βλέπετε, εἶναι τόσον ἄφρονες, ὥστε καὶ ἐν μέσῳ ὑψίστης εὐτυχίας ζητοῦσι βασάνους.

«Ἡ σύζυγός μου εἶχε μικρὸν τραπέζιον ἐργασίας τοῦ ὁποίου τὸ συρτάριον μετὰ πολλῆς φροντίδος ἐκλείδωνε. Τοῦτο παρετήρησά ποτε. Οὐδέποτε ἐλησμόνει τὸ κλειδίον, οὐδέποτε ἄφινεν ἀνοικτὸν τὸ συρτάριον. Ἡ ἀμφιβολία αὕτη κατεβασάνιζε τὴν διάνοιάν μου.

— Τί νὰ κρύπτῃ ἀρά γε ἐκεῖ; . . .—Κατέχην παράφρων. Δὲν ἐπίστευον πλέον εἰς τὴν ἀθῳότητα τοῦ προσώπου της, εἰς τὴν ἀγνότητα τῶν ὀφθαλμῶν της, οὐδ' εἰς τὰς θωπείας αὐτῆς, οὔτε εἰς τὰ φιλήματά της.—Καὶ ἂν ὅλα ταῦτα εἶναι ὑποκρισία;

« Πρωΐαν τινὰ, ἡ κόμησσα ἦλθε πάλιν ζητοῦσα αὐτὴν, καὶ, μετὰ πολλὰς παρακλήσεις, κατώρθωσε νὰ τὴν πείσῃ νὰ διέλθῃ τὴν ἡμέραν παρ' αὐτῇ. Μικρὰ ἀπόστασις, ὀλίγων λευγῶν, ἐχώριζε τὰ κτήματά μας, καὶ ὑπεσχέθην τῇ συζύγῳ μου ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ μετέβαινον καὶ ἐγὼ ἐκεῖ.

« Μόλις ἐξελθούσης τῆς ἀμάξης, συνέλεξα ἅπαντα τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπάρχοντα κλειδία, καὶ τὰ ἐδοκίμασα εἰς τὸ κλεῖθρον τοῦ συρταρίου. Ἓν τούτων τὸ ἤνοιξεν. Ἐγὼ ὡμοίαζον πρὸς ἄνθρωπον τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔγκλημα τελοῦντα. Ἤμην εἰς κλέπτης διάζων τὰ μυστικὰ πτωχῆς γυναικός. Αἱ χεῖρές μου ἔτρεμον, ἐνῷ μετὰ προσοχῆς ἐξῆγον τοῦ συρταρίου, ἓν πρὸς ἕν, τὰ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμενα ἀντικείμενα, ἵνα μή τις ἀταξία ἀποκαλύψῃ ὅτι χεὶρ ξένη ἠρεύνησε. Τὸ στῆθός μου ἐπιέζετο, ἐπνίγετο σχεδόν . . . Ἀϊφνης, ὑπὸ σωρὸν τριχάπτων, θέτω τὴν χεῖρα ἐπὶ δέματος ἐπιστολῶν. Ὑπῆρξεν ὡς ἀστραπὴ μεταβᾶσα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς τὴν καρδίαν. Ὤ! εἶναι ἐπιστολαί. ἐκ πρώτης ὄψεως ἀναγνωρίζονται! Εἶναι αἱ ἐρωτικαὶ ἐπιστολαί. . . «Τὸ δέμα συνείχετο διὰ ῥοδοχρόου

ταινίας ἀργυροκεντήτου.

« Σκέψις τις μοὶ ἐπῆλθεν, ἐνῷ ἤγγιζον τὴν ταινίαν. Πράττω καλῶς ; Εἶναι πρᾶξις τιμίου ἀνδρός, εὐπατρίδου ; . . . νὰ κλέψῃ τις τὰ μυστικὰ τῆς συζύγου του ! μυστικὰ ἀνερχόμενα εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν αὕτη ἦτο κόρη ! . . . δύναμαι νὰ ζητήσω παρ' αὐτῆς λόγον τῶν σκέψεων, ἃς εἶχεν ὅταν δὲν μοὶ ἀνῆκε ; Δύναμαι νὰ ζηλοτυπῶ ἀφοῦ τότε οὐδὲ κἂν μ' ἐγνώριζε ; Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποθέσῃ αὐτὴν ἔνοχον ; Τίς ;—Ἐγώ. Ὁ δαίμων μοὶ ἐψιθύρισεν ἀκόμη παρὰ τὸ οὖς . . . Καὶ ἂν αἱ ἐπιστολαὶ αὗται χρονολογοῦνται ἀρ' ὅτου ἐγὼ ἤδη εἶχον δικαίωμα ἐφ' ὅλων τῶν λογισμῶν της, καθ' ὃν χρόνον ἠδυνάμην νὰ ζηλεύω καὶ αὐτὰ τὰ ὄνειρά της ; ὅτε αὕτη ἦτο ἰδική μου πλέον ; « Ἔλυσα τὴν ταινίαν. Οὐδεὶς μὲ εἶδε. Δὲν ἦτο κἂν ἐκεῖ οὔτε εἷς καθρέπτης ἵνα μὲ κάμῃ νὰ ἐρυθριάσω δι' ἐμέ αὐτόν, Ἤνοιξα μίαν ἐπιστολήν, ἔπειτα καὶ ἄλλην καὶ τὰς ἀνέγνωσα μέχρι τέλους . . .

« Ὦ ! τρομερὰ ὑπῆρξε δι' ἐμὲ ἡ ὥρα ἐκείνη !

« Τί ἦτο εἰς τὰς ἐπιστολὰς ἐκείνας ; ἡ χαμερπεστέρα προδοσία τῆς ὁποίας ἀνὴρ ἐγένετο ποτε θῦμα. Ὁ γράψας ἦτο εἷς τῶν στενωτέρων φίλων μου ! Καὶ ὁποῖαι ἐκφράσεις ! ὁποία περιπάθεια ! ὁποῖος ἔρως πνέων τὴν βεβαιότητα ὅτι δι' ἴσου πάθους ἀμείβεται ! Πῶς τῇ ὡμίλει νὰ τηρήσῃ τὸ μυστικόν ! Ὁποία δαψίλεια συμβουλῶν περὶ τὴν τέχνην τοῦ ν' ἀπατῶσι ἕνα σύζυγον ! Καὶ αἱ ἐπιστολαὶ ἐκεῖναι ἄπασαι ἐχρονολογοῦντο ἀφ' ὅτου ἤδη ἤμην νυμφευμένος καὶ τόσον εὐτυχής ! Νὰ σᾶς εἴπω τί ὑπέστην ; Φαντάσθητε τὴν ὑπὸ θανατηφόρου δηλητηρίου ἐπελθοῦσαν μέθην. Ἐποτίσθην διὰ τοῦ δηλητηρίου τούτου. Ἀνέγνων ὅλας ἐκείνας τὰς ἐπιστολάς. Ἔπειτα ἐδίπλωσα πάλιν αὐτὰς, ἐκόμβωσα τὴν ταινίαν, ἔθεσα πάλιν τὸ δέμα ὑπὸ τὰ τρίχαπτα καὶ ἔκλεισα τὸ συρτάριον.

« Ἐγνώριζον ὅτι, ἂν περὶ τὴν μεσημβρίαν δὲν μ' ἔβλεπεν ἀφιχθέντα ἐκεῖ, αὕτη θὰ ἐπανήρχετο περὶ τὸ ἑσπέρας ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῆς κομήσσης. Καὶ τοῦτο συνέβη. Ὁρμητικῶς κατῆλθε τῆς ἁμάξης ἵνα δράμῃ πρὸς ἐμὲ περιμένοντα εἰς τὸν ἐξώστην. Μεθ' ὑπερβαλλούσης μ' ἐνηγκαλίσθη τρυφερότητος, καὶ ἐφάνη εὐτυχεστάτη εὑρισκομένη πλησίον μου. Ἐρλυκρήσαμεν, ἐδειπνήσαμεν μαζύ, ἔπειτα εἰσήλθομεν ἕκαστος εἰς τὸν κοιτῶά του. Δὲν ἔκλεισα ὄμμάτι. Ἄϋπνος, ἠρίθμησα ὅλας τὰς ὥρας. Ὅτε τὸ ὡρολόγιον ἐσήμανεν ἓν τέταρτον μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἠγέρθην καὶ διηυθύνθην πρὸς τὸν κοιτῶνά της. Ἡ ὡραία ξανθὴ κεφαλὴ ἦτο ἐκεῖ, μαλθακῶς στηριζομένη ἐπὶ τῶν χιονολεύκων προσκεφάλων. Οὕτω ζωγραφίζουσι τοὺς ἀγγέλους ἐν μέσῳ τῶν λευκῶν γναφάλων. Φρικῶδες τῆς φύσεως ψεῦδος εἶναι, ἡ κακία ὑπὸ τόσον ἀθῷαν ὄψι !

Εἶχον ἀποφασίσει μὲ τὸ πεῖσμα τοῦ παράφρονος δεσποζομένου ὑπό τινος μονίμου ἰδέας. Τὸ δηλητήριον διέβρω τὴν ψυχήν μου.

« Γλυκέως ἔθηκα τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ της, καὶ ὁρμητικῶς τὴν ἔκλεισα. Αὕτη ἤνοιξε πρὸς στιγμὴν τοὺς βαθυκυάνους μεγάλους ὀφθαλμούς της καὶ μετ' ἐκπλήξεως μὲ ἠτένισεν· ἔπειτα ἔκλεισε πάλιν αὐτοὺς καὶ ἀπέθανεν. Ἀπέθανε χωρὶς νὰ ὑπερασπισθῇ κατ' ἐμοῦ, μὲ τὴν ἠρεμίαν τοῦ ἀποκοιμωμένου. Ποτὲ δὲν ὠργίσθη κατ' ἐμοῦ, οὔτε κἂν ὅτε τὴν ἐφόνευσα. Μία μόνη ῥανὶς αἵματος ἐξῆλθε τοῦ στόματος αὐτῆς καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῆς χειρός μου.—Ἠξεύρετε ποῦ.—Μόνον τὴν ἐπιοῦσαν ἐνόησα τοῦτο, ὅτε ἡ ῥανὶς ἐξηράνθη. Τὴν ἐθάψαμεν χωρὶς νὰ ὑποπτευθῇ τις τὴν ἀλήθειαν. Ἔζων ἐν μεγάλῃ μοναξίᾳ. Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπικρίνῃ τὰς πράξεις μου ; Αὕτη δὲν εἶχεν οὔτε συγγενεῖς, οὔτε ὑπερασπιστὰς ἐνδιαφερομένους περὶ αὐτῆς, ἐπίτηδες δὲ ἐβράδυνον τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀναγγελλουσῶν τὸν θάνατον ἐπιστολῶν, ἵνα μὴ φθάσωσιν ἐγκαίρως οἱ φίλοι μου.

« Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς κηδείας, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἠσθάνθην βαρύνουσάν με τὴν συνείδησιν. Σκληρῶς πρὸς αὐτὴν προσηνέχθην, πλὴν ἦτο ἀξία. Δὲν τὴν ἐμίσουν. Ἠδυνάμην νὰ τὴν λησμονήσω. Μόλις κἂν περὶ αὐτῆς ἐσκέρθην. Οὐδέποτε ἄνθρωπος ἐξετέλεσε δολοφονίαν μὲ ὀλιγωτέρους τῶν ἐμῶν ἐλέγχους.

« Ἡ κόμησσα, ἣν τοσάκις ἀνέφερον, εὑρέθη ἐν τῇ ἐπαύλει ὅτε εἰσῆλθον. Τόσον καλῶς εἶχον λάβει τὰ μέτρα μου, ὥστε καὶ αὕτη ἀφίχθη λίαν ἀργὰ διὰ τὴν ταφήν. Ὅτε μὲ εἶδε, ἐφάνη πολὺ ταραχθεῖσα. Ὁ τρόμος, ἡ συμπάθεια, ἡ θλῖψις ἢ δὲν ἠξεύρω τι, τοιαύτην ἐνέβαλον σύγχυσιν εἰς τοὺς λόγους της, ὥστε δὲν ἐνόησα ὅ,τι παρηγοροῦσά με εἶπε.

« Τὴν ἠκροώμην, τοὐλάχιστον ; Εἶχον ἀνάγκην παρηγορίας ; Δὲν ἤμην τεθλιμμένος. Τέλος μὲ ἔλαβεν οἰκείως ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ μοὶ ἐμπιστευθῇ ἓν μυστικόν, πλήρη δὲ πεποιθήσιν εἶχεν εἰς τὴν τιμήν μου ὡς πρὸς τὴν τήρησιν αὐτοῦ. Αὕτη εἶχε δώκει τῇ συζύγῳ μου δέμα ἐπιστολῶν, καὶ μοὶ ἐζήτει αὐτάς. Ἐνῷ αὕτη ὡμίλει, δὶς ἢ τρὶς ἠσθάνθην ῥῖγος διατρέχον τὸ σῶμά μου ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Μετὰ φαινομενικῆς ψυχρότητος ἠρώτησα αὐτὴν περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων. Εἰς τὴν ἐρώτησίν μου ταύτην ἡ κυρία ἐταράχθη καὶ μετὰ βιαιότητος ἀπήντησε· « — Κύριε, ἡ σύζυγός σας ὑπῆρξε γενναιοτέρα ὑμῶν. Ὅταν ἀνελαβε τὴν φύλαξιν τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων, δὲν μὲ ἠρώτησε τί περιεῖχον. Μοὶ ἔδωκε πρὸς τούτοις τὸν λόγον της ὅτι οὐδὲ κἂν βέμμα θὰ ἔρριπτεν ἐπ' αὐτῶν, καὶ πλήρη ἔγω πεποίθησιν ὅτι τὴν ὑπόσχεσίν της ἐτήρησεν. Ἦτο εὐγενὴς καρδία, καὶ θὰ ἠσχύνετο μυστικῶς παραβιάζουσα τὸν δοθέντα λόγον.

« — Ἔχει καλῶς, εἶπον· πῶς θ' ἀναγνωρίσω τὸ δέμα τοῦτο ;

« — Ἦτο δεδεμένον διὰ ἐρυθρᾶς ἀργυροκεντήτου ταινίας.

« — Πηγαίνω νὰ τὸ εὕρω.

« Ἔλαβον τὰ κλειδία τῆς συζύγου μου καὶ ἤρχισα ζητῶν τὸ δέμα, καίτοι ἐντελῶς ἐγνώριζον ποῦ ἦτο. Προσεποιήθην ὅτι μετὰ κόπου τὸ εὗρον.

« — Αὐτὸ εἶναι ; εἶπον τῇ κομήσσῃ ἐγχειρίζων αὐτῇ τὸ δέμα.

« — Ναί, ναί. Βλέπετε ; ἀκόμη εἶναι ὁ κόμβος ὡς τὸν ἔκαμον. Δὲν τὸν ἤγγισεν ἡ δυστυχής.

« Δὲν ἐτόλμησα νὰ ὑψώσω τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' αὐτῆς. Ἐφοβούμην μὴ ἐν αὐτοῖς ἀναγνώσῃ ὅτι ἔλυσα αὐτό, ἐγώ, καὶ ὅτι ἀνεκάλυψα καὶ ἄλλο τι ἀκόμη. Ἀποτόμως τὴν ἀπεχαιρέτισα· αὕτη ἀνέβη ἐπὶ τῆς ἁμάξης καὶ ἀπῆλθε. Δυστυχὴς γυνή, εἶχε δίκαιον. Ὁ σύζυγος αὐτῆς ἦτο κτηνώδης καὶ ἄσωτος. Ἂν ἤμην ὡς ἐκεῖνος, βεβαίως μοὶ ἠξίζεν ὁμοία σύζυγος. Ὦ ! ἀλλ' ἡ σύζυγός μου ἦτο ἀθῷα καρδία, ψυχὴ ἀγγελική. Αὕτη ἠγάπα τὸν σύζυγόν της, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἀκόμη τὴν ἐφόνευσε ! . . .

Δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τί ἔπραξα κατὰ τὰς πρώτας ἑπομένας ὥρας. Ὅτε συνῆλθον ἐν τῇ συνειδήσει τῆς φρικώδους πραγματικότητος, ἤμην εἰς τὸ κοιμητήριον παρὰ τὸ φέρετρόν της. Ἡ παραφροσύνη μου δὲν μὲ παρέφερε μέχρι τοῦ νὰ πιστεύσω ὅτι ἤθελον τὴν ἀναστήσει, ἀλλὰ τῇ ὡμίλουν ὡς ἂν μὲ ἤκουε.

« — Ἐὰν εἶναι ἀληθὲς, τῇ ἔλεγον, ὅτι ζῶσα μὲ ἠγάπας, καὶ ὅτι ἀκόμη μετὰ τὸν θάνατόν σου μὲ ἀγαπᾷς, λάβε ἐπ' ἐμοῦ ἐκδίκησιν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ. Μὴ τὸν ἐξιλασμόν μου ἀναβάλῃς εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Τώρα ῥίψον ἐπ' ἐμοῦ βασάνους, μαρτύρια, φόνευσόν με. Μὴ περιμένῃς μετὰ θάνατον νὰ ἐκδικηθῇς. »

Ἰδοὺ μεθ' ὁποίας ζέσεως ὡμίλουν πρὸς τὸ ἄψυχον ἐκεῖνο σῶμα. Ἀῤῥνης ἀπεκοιμήθην, ἢ μᾶλλον ἐλιποθύμησα· ὅ,τι δὲ γνωρίζω εἶναι ὅτι ὠνειρεύθην. Εἶδον τὸ πῶμα τοῦ φερέτρου σιγὰ σιγὰ ἐνώπιόν μου ἀνυψούμενον, τὴν δὲ νεκρὰν, ἥτις ἐξηπλωμένη ἔκειτο, ἀθορύβως ἐγειρομένην. Ἐγὼ ἐκείμην πλησίον ἐκεῖ, ψυχρὸς πρὸ τοῦ φερέτρου, τὴν μίαν χεῖρα στηρίζων ἐπ' αὐτοῦ, τὴν δ' ἄλλην ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου. Τὰ χείλη τῆς νεκρᾶς ἦσαν ὠχρὰ, σταγὼν αἵματος ἐρυθροῦ ἐκρέματο ἀπ' αὐτῶν. Ἔκυψε βραδέως ἐπ' ἐμοῦ, ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ὅτε τὴν ἐφόνευσα, καὶ μ' ἐφίλησεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρός. Ἡ ῥανὶς τοῦ αἵματος προσεκολλήθη πάλιν ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος μου. Αὕτη ἔκλεισε πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς, κατεκλίθη ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ προσκεφάλου της, τὸ δὲ πῶμα τοῦ φερέτρου ἐπανέπεσεν ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτῆς.

« Μετ' οὐ πολὺ ἀφυπνίσθην ὑπὸ ὀξέος πόνου ὡς τοῦ ἀποτελουμένου ὑπὸ δήγματος σκορπιοῦ. Ἔδραμον ν' ἀναπνεύσω ἐλεύθερον ἀέρα. Ἀνέτελλεν ἡ πρωΐα. Οὐδεὶς μὲ εἶδεν. Ἡ σταγὼν τοῦ αἵματος ἐξηφανίσθη, ὁ πόνος ὑπ' οὐδενὸς ἐξωτερικοῦ συμπτώματος διεκρίνετο, οὐχ ἧττον δὲ τὸ μέρος τὸ διὰ τῆς σταγόνος σημειωθὲν μ' ἔκαιεν ὡσεὶ κεντηθὲν ὑπὸ διάβρωτικοῦ δηλητηρίου. Ὁ πόνος οὗτος ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἀκαταπαύστως ηὔξανεν. Ἐνίοτε ἀπεκοιμώμην, πλὴν πάντοτε ὑπ' αὐτοῦ ἐξηκολούθουν βασανιζόμενος. Δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐκφράσω τὰ παράπονά μου πρός τινα, διότι οὐδεὶς ἀφ' ἑτέρου θὰ ἐπίστευε τὴν ἱστορίαν μου. Σεῖς ὑπήρξατε μάρτυς τῆς δεινότητος τῶν βασάνων μου, καὶ εἴδατε πόσον αἱ δύο ἐγχειρήσεις μὲ ἀνεκούφισαν. Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἡ πληγὴ ἐπουλοῦται, ὁ πόνος ἐπανέρχεται· τώρα τρίτον ἤδη μὲ προσβάλλει καὶ δὲν ἔχω πλέον δύναμιν νὰ παλαίσω κατ' αὐτοῦ.

Μετὰ μίαν ὥραν ἀποθνήσκω. Μὲ παρηγορεῖ ἡ σκέψις ὅτι αὕτη ἐκδικηθεῖσα ἐδῶ κάτω, ἴσως ἐκεῖ ἐπάνω μὲ συγχωρήσει. Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰς περιποιήσεις ὑμῶν. Ὁ Θεὸς νὰ Σᾶς ἀνταμείψῃ.

IV.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀνεγινώσκετο εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι ὁ κ. Σ... εἰς τῶν πλουσιωτέρων κτηματιῶν μας, ηὐτοκτόνησεν. Οἱ μὲν ἀπέδιδον τὴν αὐτοκτονίαν του εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ θανάτου τῆς συζύγου του ἐπελθοῦσαν λύπην· οἱ δὲ, κάλλιον πεπληροφορημένοι, εἰς πληγήν τινα ἀνίατον. Οἱ μᾶλλον ἀγχίνοες εἶπον· κατελήφθη ὑπὸ μονομανίας, ἡ δὲ ἀνίατος ἐκείνη πληγὴ, μόνον ἐν τῇ φαντασίᾳ του ὑπῆρχε.

(ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ)

Γ. Κ. ΣΦΗΚΑΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

εἰς τὴν περὶ ποιήσεως διατριβὴν

ΤΟΥ Κ.ου ΡΑΓΚΑΒΗ

—

Κεφαληνία, 4 Ὀκτωβρίου 84.

Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Κυψέλης»

Βλέπω σήμερα μ' εὐχαρίστησίμου σὴν Κυψέλησας, ἀξιόλογην Διατριβὴν περὶ ποιήσεως, τοῦ Κ.ου Ῥαγκαβῆ. Εἰ; αὐτὴν ὁ κύριος Ῥαγκαβὴς λέγει πολλὰ ὀρθὰ καὶ ὠφέλιμα. Ἀλλ' ἐνταυτῷ μὲ θαυμασμόν μου εἶδα εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁμιλεῖ περὶ σιχουργίας, ὅτι ἀποδίδει χασμῳδίαν εἰς τοὺς σίχους ἐμᾶς ἐκ τῶν Ἰονικῶν Νήσων!

Καὶ πάλιν ἀν ὁ κ. Ῥαγκαβὴς ἔλεγε τοῦτο ἀφῃρημένως, καὶ χωρὶς νὰ ἐξηγηθῇ περαιτέρω, ἤθελε ὑποθέσω ὅτι τοῦ ἐτύχανε πάντα, ἢ σχεδὸν πάντα, χασμῳδικὰ σιχουργήματα· ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὡς κ' ἐμεῖς θὰν ἔχομε, καὶ ἤθελε σιωπήσω.

Ἀλλὰ πῶς νὰ μὴν ἀπορῶ, πῶς νὰ μὴ μένω ἔκπληκτος, ὅταν βλέπω τὸν Κ.ον Ῥαγκαβὴ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα φέρνει κῦρος, νὰ ἐννοῇ διὰ χασμῳδίαν τὴν συνίζησιν περισσοτέρων φωνηέντων εἰς μίαν συλλαβήν· καὶ διὰ εὐφωνίαν ἀκολούθως τὴν ἀπομονομένην καθενὸς φωνήεντος προφοράν ;! Πικραίνομαι, ἄτοπο τέτοιο, νὰ μὴν ἠμπορῶ νὰν τὸ ὑποθέσω τυπογραφικὸν λάθος, εἰς τὴν Διατριβὴν τοῦ Κ.ου Ῥαγκαβῆ, ἀλλὰ νὰ ὑποχρεοῦμαι νὰ τὸ ἀφήσω εἰς βάρος τοῦ Κυρίου ἐκείνου.

Ἀπατᾶται δὲ ὁ Κ.ος Ῥαγκαβὴς θεωρῶν τὴν συνίζησιν εἰς τὰ στιχουργήματάμας ἰταλικὴν ἀπομίμησην. Ὁ ὄχλος τῆς Ἑφτανήσου, ὅτις δὲν ἔλαβε ποτὲ ἰδέαν Ἰταλικῆς ποιήσεως, ἐστιχούργησε πάντα, καὶ στιχουργεῖ ἀκόμη, γεμίζοντας τὰ στιχουργήματάτου ἀπὸ συνίζησες. Ἀλλὰ ἡ εὐφωνία τῆς συνιζήσεως εἶναι φυσικὴ ἀνάγκη σὰς ἀκοὰς τῶν Ἰόνων, ὡς ἡ χασμῳδία, τῆς διαιρέσεως τῶν φωνηέντων, φαίνεται νὰ ἦναι φυσικὸν ἀτύχημα εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν στερηανῶν τῆς Ἑλλάδος.

Εἶναι δὲ πολὺ περίεργον, ἐνῷ ὁ Κύριος Ῥαγκαβὴς τὴν χασμῳδίαν τῶν ἀλλεπαλλήλων φωνηέντων νοστημεύεται ὡς εὐφωνίαν, καὶ τὴν εὐφωνίαν τῆς συνιζήσεως λέγει χασμῳδίαν,...νὰ ἐνοχλῆται ἡ ἀκοή του, ἀν εἰς τὴν ὁμοιοκαταληξίαν τῶν ὀξυτόνων στίχων, δὲν συμπεριλαμβάνεται καὶ τὸ προλαβὸν σύμφωνον τοῦ τονισμένου φωνήεντος, μεμφόμενος τὸν Σολωμὸν ἀν λ. χ. ὁμοιοκατάληξε τὸ κ α λ ὸ ς μὲ τὸ γ ν ω σ τ ὸ ς· διὰ τὸ ὁποῖον κ α λ ὸ ς ὁ Κ.ος Ῥαγκαβὴς ἤθελε ἀπαιτήσει λ. χ. μ ο χ λ ὸ ς.

Κανεὶς βέβαια δὲν ἤθελε ἀντειπεῖ σὸ Κ.ον Ῥαγκαβὴ, ἀν ἔλεγε ὅτι τὸ προτεινόμενότου τοῦτο ἤθελ' εἶναι καλὸ κ' ἐπιθυμητό. Ἀλλ' ὅταν λέγῃ ἀ ν ι κ ά ν ο υ ς στιχοιργοὺς, ἐκείνους ὁποῦ δὲν συμπεριλαμβάνουν εἰς τὴν ὁμοιοκατάληξην, καὶ τὸ προηγούμενο σύμφωνο τοῦ τελειοτικοῦ φωνήεντος, τότε ὁ Κ.ος Ῥαγκαβὴς μᾶς ἀναγκάζει νὰν τὸν παρακαλέσωμε νὰ ἔχῃ ὑπομονὴ μ' ἐμᾶς. Ἐπειδὴ ἡ ἰδική μας ἀκοὴ ἀρκεῖται καὶ σὴν ἁρμονίαν τῶν στίχων τοῦ Σολωμοῦ.

Διὰ δὲ τὴν σπάνιν ὁμοιοκαταλήξεων ὁποῦ ὁ Κ.ος Ῥαγκαβὴς ἀδίκως ἀποδίδει στὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἃς τοῦ ἀποκριθοῦν οἱ Ἰταλοί.

ΑΝΔΡ. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ.

ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΣΟΛΩΜΟΝ
κ α ὶ
Ο ΦΙΛΕΛΛΗΝ ΚΑΝΙΝΗΣ.
ΙΔ'.

(Συνέχεια· ὅρα προηγ. φύλλ.)

Ἡ Τριπολιτσᾶ, ἠρίθμει ἀρκετὰς χιλιάδας λαοῦ, ὅτε οἱ Ἕλληνες νὰ τὴν ἐλευθερώσωσι προσεπάθουν. Οἱ Τοῦρκοι τὴν ὑπερασπίζοντο ἅμα δὲ τὴν ἀγριότητά των ἐδείκνυον. Πῦρ, αἷμα, πτώματα, ἐρείπια.... ἔβλεπέ τις.

Παρακαλοῦμεν τὸν ἀναγνώστην νὰ ἰδῇ πόσον ὁ ποιητὴς ὡραῖα ζωγραφίζει καὶ μετὰ πόσης τέχνης, τὴν μάχην ταύτην τῆς Τριπολιτσᾶς ὡς καὶ τὴν ἅλωσιν τῆς χώρας ταύτης. Οἱ στίχοι οὗτοι εἶνε ἄξιοι διὰ τὸ καλλίτερον ἐπικὸν ποίημα.

Ἰδοὺ ἐμπρός σου ὁ τοῖχος στέκει
Τῆς ἀθλίας Τριπολιτσᾶς·
Τώρα τρόμου ἀστροπελέκι
Νὰ τῆς ρίψῃς πιθυμᾷς.
Μεγαλόψυχο τὸ ματι
Δείχνει πάντα ὅπως νικεῖ,
Καὶ ἃς ἦν' ἅρματα γεμάτη,
Καὶ πολέμιαν χλαλοή.
Σοῦ προβαίνουνε καὶ τρίζουν,
Γιὰ νὰ ἰδῇς πῶς εἶν πολλὰ·
Δὲν ἀκοῦς, ποῦ φοβερίζουν
Ἄνδρες μύριοι καὶ παιδιά;
Λίγα μάτια, λίγα στόματα
Θὰ σᾶς μείνουνε ἀνοιχτὰ,
Γιὰ νὰ κλαύσετε τὰ σώματα,
Ποῦ θὲ ναῦρῃ ἡ συμφορά.
Κατεβαίνουνε, καὶ ἀνάφτει
Τοῦ πολέμου ἀναλαμπὴ·
Τὸ τουφέκι ἀνάβει, ἀστράφτει·
Λάμπει, κόφτει τὸ σπαθί.
Γιατὶ ἡ μάχη ἐστάθη ὀλίγη;
Λίγα τὰ αἵματα γιατὶ ;
Τὸν ἐχθρὸ θωρῶ νὰ φύγῃ,
Καὶ στὸ κάστρο νἀναιβῇ (1).
Μέτρα .... εἶν ἄπειροι οἱ φευγάτοι,
Ὁποῦ φεύγοντας δειλιοῦν.
Τὰ λαβώματα στὴν πλάτη
Δέχοντ', ὥστε νἀναιβοῦν.
Ἐκεῖ μέσα ἀκαρτερεῖτε
Τὴν ἀφεύγατη φθορά·
Νὰ, σᾶς φθάνει ἀποκριθῆτε
Σ τῆς νυκτὸς τὴ σκοτεινιά (2).
Ἀποκρίνονται, καὶ ἡ μάχη
Ἔτσι ἀρχίζει, ὁποῦ μακρυὰ
Ἀπὸ ῥάχη ἐκεῖ σὲ ῥάχη
Ἀντιβούιζε φοβερά.
Ἀκούω κούφια τὰ τουφέκια,
Ἀκούω σμίξιμο σπαθιῶν,
Ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,
Ἀκούω τρίξιμο δοντιῶν.

(1) Σημ. Ποιητοῦ. Ἡ περιτειχισμένη Τριπολιτσᾶ δὲν ἔχει κάστρον, καὶ εἰς τὸν τόπον τοῦ κάστρου ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς τὴν μεγάλην Τ ά π ι α ν τῆς πόλις.

(2) Σημ. Ποιητοῦ. Ἀγκαλὰ καὶ ἦτον ἡμέρα ὅταν ἐπάρθηκεν ἡ Τριπολιτσὰ ὁ Ποιητὴς ἀκολούθησε τὴν κοινὴν φήμην, ὁποῦ τότε ἐσκορπίστηκε, ὅτι τὸ πάρσιμό της τὸ ἐσυνέβηκε τρεῖς ὥραις ἐπειτα ἀπὸ τὰ μεσάνυκτα.

Ἄ! τί νύκτα ἦταν ἐκείνη,
Ποῦ τὴν τρέμει ὁ λογισμὲς ;
Ἄλλος ὕπνος δὲν ἐγίνη
Πάρεξ θάνατου πικρὸς.
Τῆς σκηνῆς ἡ ὥρα ὁ τόπος,
Ἡ κραυγαὶς, ἡ ταραχὴ,
Ὁ σκληρόψυχος ὁ τρόπος
Τοῦ πολέμου, καὶ οἱ καπνοὶ,
Καὶ ἡ βρονταὶς, καὶ τὸ σκοτάδι,
Ὁποῦ ἀντίσκοφτε ἡ φωτιὰ,
Ἐπαράσταιναν τὸν ἅδη,
Ποῦ ἀκρτέρῃε τὰ σκυλιά.
Τ' ἀκαρτέρῃε·—Ἐφαίνοντ' ἴσκιοι
Ἀναρίθμητοι γυμνοὶ,
Κόραις, γέροντες, νεανίσκοι,
Βρέφη ἀκόμη εἰς τὸ βυζί.
Ὅλη μαύρη μυρμηγκιάζει,
Μαύρη ἡ ἐντάφια συντροφιὰ,
Σὰν τὸ ῥοῦχο, ὁποῦ σκεπάζει,
Τὰ κρεβάτια τὰ στερνὰ.
Τόσοι, τόσοι ἀνταμωμένοι
Ἐπετηοῦντο ἀπὸ τὴ γῆ,
Ὅσοι εἶν ἄδικα σφαγμένοι
Ἀπὸ τούρκικην ὀργή.
Τόσα πέφτουνε τὰ θέρι-
Σμένα ἀστάχια εἰς τοὺς ἀγροὺς·
Σχεδὸν ὅλα ἐκειὰ τὰ μέρη
Ἐσκεπάζοντο ἀπ' αὐτούς.
Θαμποφέγγει κἀνέν' ἄστρο,
Νὰ ἀναδεύοντο μαζί,
Ἀναβαίνοντας τὸ κάστρο
Μὲ νεκρωσιμη σιωπή.
Ἔτσι χάμου εἰς τὴν πεδιάδα,
Μὲς τὸ δάσος τὸ πυκνὸ,
Ὅταν στέλνῃ μίαν ἀχνάδα
Μισοφέγγαρο χλωμὸ,
Ἐὰν οἱ ἄνεμοι μὲς τἄδεια
Τὰ κλαδιὰ μουγκοφυσοῦν,
Σειοῦνται, σειοῦνται τὰ μαυράδια,
Ὁποῦ οἱ κλῶνοι ἀντικτυποῦν.
Μὲ τὰ μάτιά τους γυρεύουν,
Ὅπου εἶν' αἵματα πηχτὰ,
Καὶ μὲς τ' αἵματα, χορεύουν
Μὲ βρυχίφματα βραχνὰ,
Καὶ χορεύοντας, μανίζουν
Εἰς τοὺς Ἕλληνας κοντά,
Καὶ τὰ στήθια τοὺς ἐγγίζουν
Μὲ τὰ χέρια τὰ ψυχρὰ.
Ἐκειὸ τὸ ἔγγισμα πηγαίνει
Βαθυὰ μὲς τὰ σωθικὰ,
Ὅθεν ὅλη ἡ λύπη βγαίνη,
Καὶ ἄκρα αἰσθάνονται ἀσπλαχνιά.

Τότε αὐξαίνει τοῦ πολέμου
Ὁ χορὸς τρομακτικὰ,
Σὰν τὸ σκόρπησμα τοῦ ἀνέμου
Σ τοῦ πελάου τὴ μοναξιὰ.
Κτυποῦν ὅλοι ἀπάνου κάτου·
Κάθε κτύπημα, ποῦ ἔβγῃ,
Εἶνε κτύπημα θανάτου,
Χωρὶς νὰ δευτερωθῇ.
Κάθε σῶμα ἱδρόνει, ῥέει·
Λὲς καὶ ἐκεῖθεν ἡ ψυχὴ,
Ἀπ τὸ μῖσος, ποῦ τὴν καίει,
Πολεμάει νὰ πεταχθῇ.
Τῆς καρδιᾶς κτυπίαις βροντᾶνε
Μὲς τὰ στήθια τους ἀργὰ,
Καὶ τὰ χέρια, ὁποῦ χουμᾶνε,
Περισσότερο εἶν' γοργὰ.
Οὐρανὸς γι' αὐτούς δὲν εἶνε,
Οὐδὲ πέλαγο οὐδὲ γῆ·
Γι' αὐτούς ὅλους, τὸ πᾶν εἶνε
Μαζωμένο ἀντάμα ἐκεῖ.
Τόση ἡ μάνητα καὶ ἡ ζάλη,
Ποῦ στοχάζεσαι, μὴ πῶς
Ἀπὸ μία μεριὰ καὶ ἀπ' ἄλλη
Δὲ μείνει ἕνας ζωντανός.
Κύττα χέρια ἀπελπισμένα,
Ἠῶς θεριζουνε ζωαίς !
Χάμου πέφτουνε κεμμένα
Χέρια, πόδια, κεφαλαίς,
Καὶ παλλάσκαις, καὶ σπαθία
Μὲ ὁλοσκόρπιστα μυαλὰ,
Καὶ μὲ ὁλόσχιστα κρανία,
Σωθικὰ λαχταριστά.
Προσοχὴ κάμμία δὲν κάνει
Κἀνείς, ὄχι, εἰς τὴ σφαγή·
Πᾶνε πάντα ἐμπρός. Ὤ! φθάνει,
Φθάνει· ἕως πότε οἱ σκοτωμοί;
Ποῖος ἀφήνει ἐκεῖ τὸν τόπο,
Πάρεξ ὅταν ξαπλωθῇ ;
Δὲν αἰσθάνονται τὸν κόπο,
Καὶ λὲς κ' εἶνε εἰς τὴν ἀρχή.
Ὠλιγόστευαν οἱ σκύλοι,
Καὶ Ἀ λ λ ᾶ, ἐφώναζαν, Ἀ λ λ ᾶ·
Καὶ τῶν Χριστιανῶν τὰ χείλη·
Φ ω τ ι ὰ, ἐφώναζαν, φ ω τ ι ὰ.
Λεονταρόψυχα ἐκτυπηοῦντο,
Πάντα ἐφώναζαν· φ ω τ ι ὰ.
Καὶ οἱ μιαροὶ κατασκορπηοῦντο,
Πάντα σκούζοντας· Ἀ λ λ ὰ.
Παντοῦ φόβος καὶ τρομάρα,
Καὶ φωναὶς καὶ στεναγμοὶ·
Παντοῦ κλάψα, παντοῦ ἀντάρα,
Καὶ παντοῦ ξεψυχισμοί.

Ἦταν τόσοι! πλέον τὸ βόλι
Εἰς τὰ αὐτιά δὲν τοὺς λαλεῖ.
Ὅλοι χάμου ἐκείτοντ' ὅλοι
Εἰς τὴν τέταρτην αὐγή.
Σὰν ποτάμι τὸ αἷμα ἐγείνη,
Καὶ κυλάει στὴ λαγκαδιά,
Καὶ τὸ ἀθῷο χόρτο πίνει
Αἷμα ἀντὶς γιὰ τὴ δροσιά.

Τὴν τρομερὰν ταύτην σκηνὴν λήγει μὲ τὸ ὡραῖον ἐνθουσιῶδες τετράστιχον.

Τῆς αὐγῆς δροσάτο ἀέρι,
Δὲ φυσᾷς τῶρα ἐσύ πλειό
Σ' τῶν ψευδόπιστων τ' ἀστέρι·
Φύσα, φύσα, εἰς τὸ ΣΤΑΥΡΟ.

Ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Κορίνθου, ἄξιον τοῦ Ὁμήρου, εἶνε τὸ τέταρτον μέρος καὶ περιέχει τοὺς στίχους 75-86.

Τῆς Κθρίνθου, ἰδοὺ καὶ οἱ κάμποι.
Δὲ λάμπ' ἥλιος μονακὰ
Εἰς τοὺς πλάτανους, δὲ λάμπει
Εἰς τάμπέλια, εἰς τὰ νερὰ·
Εἰς τὸν ἥσυχον αἰθέρα
Τῶρα ἀθῷα δὲν ἀντηχεῖ
Τὰ λαλήματα, ἡ φλογέρα,
Τὰ βελάσματα, τὰ ἀρνί.
Τρέχουν ἅρματα χιλάδες,
Σὰν τὸ κῦμα εἰς τὸ γιαλό·
Ἀλλ' οἱ ἀνδρεῖοι παλληκαραδες
Δὲν ψηφοῦν τὸν ἀριθμό.
Ὦ τρακόσιοι! σηκωθῆτε
Καὶ ξανάλθετε 'ς ἐμᾶς·
Τὰ παιδιά σας θελ' ἰδῆτε
Πόσο μοιάζουνε μὲ σᾶς.
Ὅλοι ἐκεῖνοι τὰ φοβοῦνται,
Καὶ μὲ πάτημα τυφλὸ
Εἰς τὴν Κόρινθο ἀποκλειοῦνται
Κῆ ὅλοι χάνουνται ἀπ' ἐδῶ.
Στέλνει ὁ ἄγγελος τοῦ ὀλέθρου
Πεῖναν καὶ Θανατικό,
Ποῦ μὲ σχῆμα ἑνὸς σκελέθρου
Περπατοῦν ἀντάμα οἱ δυό·
Καὶ πεσμένα εἰς τὰ χορτάρια
Ἀπεθαίνανε παντοῦ
Τὰ θλιμμένα ἀπομεινάρια
Τῆς φυγῆς καὶ τοῦ χαμοῦ.
Κ' ἐσὺ ἀθάνατη, ἐσύ, θεία,
Ποῦ ὅ,τι θέλεις ἠμπορεῖς,
Εἰς τὸν κάμπο, Ἐλευθερία,
Ματωμένη περπατεῖς.

Ἀκολουθεῖ τὴν ἔμπνευσίν του ὁ ποιητὴς. Ἡ Ἑλλὰς ἐλευθέρα θὰ ἦτο, διὸ παριστάνει τὴν χαρὰν, ἣν ἠσθάνετό τις βλέπων τὰς παρθένους, καθότι θέλουσι δίδει τῇ πατρίδι ἐλευθέρους πολίτας καὶ οὐχὶ δούλους. Τοῦτο δὲ ἐκφράζεται ποιητικώτατα διὰ τοῦ ἑξῆς εἰδυλλίου.

Στὴ σκιὰ χεροπιασμέναις,
Στὴ σκιὰ βλέπω κ' ἐγώ,
Κρυνοδάκτυλαις πανθένεις,
Ὅπου κάνουνε χορό.
Στὸ χορὸ γλυκογυρίζουν
Ὡραῖα μάτια ἐρωτικά,
Καὶ τὴν αὔρα κυματίζουν,
Μαῦρα, ὀλόχρυσα μαλλιά.
Ἡ ψυχή μου ἀναγαλλιάζει,
Πῶς ὁ κόρφος καθεμιᾶς
Γλυκοβιζαστο ἑτοιμάζει
Γάλα ἀνδρείας καὶ ἐλευθριᾶς.
Μὲς τὰ χόρτα τὰ λουλούδια,
Τὸ ποτῆρι δὲ βαστῶ·
Φιλελεύθερα τραγούδια
Σὰν τὸν Πίνδαρο ἐκφωνῶ.

Ὡς γνωστὸν ὁ Βύρων εἰς τὸν Don Juan διὰ τοῦ στόματος ἕλληνος ἀοιδοῦ, σὺν ἄλλοις, λέγει.

Fill high the bowl with Samian wine!
Our virgins dance beneath the shade—
I see their glorious black eyes shine;
But gazing on each glowing maid,
My own the burning tear-drop laves,
To think such breasts must suckle slaves

Δηλαδὴ ὅτι ἔβλεπε τὰς ὡραίας παρθένους, αἵτινες ἐχόρευον ὑπὸ τὴν σκιὰν, ἀλλὰ πικρὰ δάκρυα ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του ἐνθυμούμενος ὅτι σκλάβους θὰ ἐβύζαινον, τὰ θεϊκὰ ἐκεῖνα στήθη. Ἰδοὺ ὁ λόγος τῶν στίχων τούτων τοῦ Σολωμοῦ, παραξηγηθέντων καὶ ὑπὸ τοῦ Σ. Ζαμπελίου εἰς τὸ ἐπιπόλαιόν του ἔργου Πόθεν ἡ κοινὴ λέξις τραγῳδῶ.

Μετὰ τὴν Κόρινθον ἔρχεται ὁ ποιητὴς εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου τοῦ 1822, ἔνθα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Χριστοῦ, κατέρχεται ἡ Θρησκεία λαμποκοπῶντας.

..... μ' ἕνα Σταυρὸ
Καὶ τὸ δάκτυλο κινῶντας
Ὁποῦ ἁγοί, τὸν οὐρανόν.

Καὶ φιλεῖ τὴν Ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν θαυμάσια ὁ ποιητὴς μᾶς τὴν περιγράφει. Μία τέτοια περιγραφὴ πρέπει νὰ ἦνε ἡ ἑσπερινὴ καὶ αὐγινὴ προσευχὴ παντὸς φιλελευθέρου, κατὰ τὴν εὐφυᾶ ἔκφρασιν τοῦ ἀειμνήστου Τρικούπη.

Ἀ! τὸ φῶς, ποῦ σὲ στολίζει,
Σὰν ἡλίου φεγγοβολὴ,
Καὶ μακρόθεν σπινθηρίζει,
Δὲν εἶν', ὄχι, ἀπὸ τῇ γῆ.
Λάμψιν ἔχει ὅλην φλογώδη,
Χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός·
Φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι,
Κῆ ὅλα γύρω του εἶνε φῶς.

Ἡ θρησκεία εἶνε ἐκείνη ἥτις, δίδει τὴν δύναμιν εἰς τὰς πράξεις τῶν ἡρώων ἐκείνων, ἃς ὁ ποιητὴς μᾶς τὰς ἀπεικάζει μὲ τεχνικὰς βολὰς ἀρίστου ζωγράφου. Τὸ μέρος τοῦτο εἶνε τὸ πέμπτον τοῦ Ὕμνου καὶ περέχει τοὺς στίχους 87—101.

Μεταβαίνει ἀκολούθως εἰς τὴν μάχην καὶ εἰς τὴν πλημμύραν τοῦ ποταμοῦ Ἀχελῴου. Μεταβαίνει λίαν τεχνιέντως. Ἰδού πως.

Ἡ γῆ αἰσθάνεται τὴν τόση
Τοῦ χεριοῦ σου ἀνδραγαθιὰ,
Ποῦ ὅλη θέλει θανατώση
Τὴν μισόχριστη φθορά.
Τὴν αἰσθάνονται καὶ ἀφρίζουν
Τὰ νερὰ, καὶ τ' ἀγροικῶ
Δυνατὰ νὰ μουρμουρίζουν
Σὰ νὰ ρυάζετο θηριό.
Κακοροίζικοι, ποῦ πᾶτε
Τοῦ Ἀχελῴου μὲς τὴ ρεῖ,
Καὶ πιδέξια πολεμᾶτε
Ἀπὸ τὴν καταδρομή.
Ν' ἀποφύγετε; τὸ κῦμα
Ἔγεινε ὅλο φουσκωτό·
Ἐκεῖ εὑρήκατε τὸ μνῆμα,
Πρὶν εὑρῆτε ἀφανισμό.
Βλασφημάει, σκούζει, μουγκρίζει
Κάθε λάρυγγας ἐχθροῦ,
Καὶ τὸ ρεῦμα γαργαρίζει
Ταῖς βλασφήμιαις τοῦ θυμοῦ.
Σφαλερὰ τετραποδίζουν
Πλῆθος ἄλογα, καὶ ὀρθὰ
Τρομασμένα χλημητρίζουν,
Καὶ πατοῦν εἰς τὰ κορμιά.
Ποῖος στὸ σύντροφο ἁπλόνει
Χέρι, ὡσὰ νὰ βοηθηθῇ·
Ποῖος τὴ σάρκα του δαγκόνει,
Ὅσο ὁποῦ νὰ νεκρωθῇ·
Κεφαλαὶς ἀπελπισμέναις,
Μὲ τὰ μάτια πεταχτὰ.
Κατὰ τάστρα σηκωμέναις
Γιὰ τὴν ὕστερη φορά.
Ἔρχεται ἔπειτα ἡ κατάρα, ἣν κάμνει εἰς τρόπον ὥστε, ἀπέκτησε θέσιν ἐπίζηλον εἰς τὰ μάλλιστα λυρικὰ ποιήματα.

Σβήνεται—αὐξαίνοντας ἡ πρώτη
Τοῦ Ἀχελῴου νεροσυρμή,—
Τὸ χλημήτρισμα, καὶ οἱ κροτσι,
Καὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ γογγυσμοί.
Ἔτσι νάκουα νὰ βουΐξῃ
Τὸ βαθὺν Ὠκεανό,
Καὶ στὸ κῦμα του νὰ πνίξῃ
Κάθε σπερμα Ἀγαρηρό·
Καὶ ἐκεῖ πεῦνε ἡ Ἁγία Σοφία,
Μὲς τοὺς λόφους τοὺς ἑπτά,
Ὅλα τἄψυχα κορμια,
Βραχοσύντριφτα, γυμνά,
Σωριασμένα νὰ τὰ σπρώξῃ
Ἡ κατάρα τοῦ Θεοῦ,
Κῆ ἀπεκεῖ νὰ τὰ μαζώξῃ
Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Φεγγαριοῦ
Κάθε πέτρα μνῆμα ἅς γένῃ,
Καὶ ἡ Θρησκεία, κ' ἡ Ἐλευθερία
Μ' ἀργοπάτημα ἅς πηγαίνῃ
Μεταξύ τους, καὶ ἅς μετρᾷ.

Εἰς τὸ προτελευταῖον τετράστιχον παρίνειος εἶνε ἡ εἰρωνεία. Εἶτα προχωρεῖ.

Ἕνα λείψανο ἀναιδαίνει
Τεντοτό, πιστομητό,
Κῆ ἄλλο ξάφνου καταιδαίνει,
Καὶ δὲ φαίνεται καὶ πλειό.
Καὶ χειρότερα ἀγριεύει
Καὶ φουσκόνει ὁ ποταμός·
Πάντα πάντα περισσεύει
Πολυφλοίσβισμα καὶ ἄφρός.
Ἀ! γιατὶ δὲν ἔχω τώρα
Τὴ φωνὴ τοῦ Μωϋσῆ;
Μεγαλόφωνα, τὴν ὥρα
Ὁποῦ ἐσβιοῦντο οἱ μισητοί,
Τὸν Θεὸν εὐχαριστοῦσε
Σ' τοῦ πελάου τὴ λύσσα ἐμπρὸς
Καὶ τὰ λόγια ἠχολογοῦσε
Ἀνερίθμητος λαός·
Ἀκλουθάει τὴν ἁρμονία
Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀαρών.
Ἡ προφήτισσα Μαρία,
Μ' ἕνα τύμπανο τερπνόν.
Καὶ πηδοῦν ὁλαις ἡ κόραις
Μὲ τς' ἀγκάλαις ἀνοικταῖς.
Τραγουδῶντας ἀνθοφόραις,
Μὲ τὰ τύμπανα καὶ ἑκεταῖς.

Τελειόνει οὕτω τὸ ἕκτον μέρος καὶ ἔρχεται τὸ ἕβδομον εἰς ὃ, σὺν ἄλλοις, ἐξυμνοῦνται οἱ ἄθλοι τῶν ναυτικῶν καὶ ἐξιστορεῖται ὁ βάρβαρος θάνατος τοῦ Πατριάρχου. Τὸ μέρος τοῦτο περιέχει τοὺς στίχους 123—138.

Ὁ Ὕμνος τελειόνει διὰ τῶν ἑξῆς λαμπρῶν τετραστίχων, οὓς ὁ ποιητὴς, συνετῶς σκεπτόμενος, θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀειμνήστου Γρηγορίου.

«Παλληκάρια μου, οἱ πολέμοι,
«Γιὰ σᾶς ὅλοι εἶνε χαρὰ,
«Καὶ τὰ γόνα σας δὲν τρέμει
«Στοὺς κινδυνους ἐμπροστά.
«Ἀπ' ἐσᾶς ἀπομακραίνει
«Καθε δύναμι ἐχθρική·
«Ἀλλὰ ἀνίκητη μιὰ μένει,
«Ποῦ ταῖς δαφναις σᾶς μαδεῖ.

«Μία, ποῦ ὅταν ὡσὰ λύκοι
«Ξαναρχόστανε ζεστοί,
«Κουρασμένοι ἀπὸ τὴ νίκη,
«Ἄχ! τὸ νοῦν σᾶς τυραννεῖ.
«Ἡ Διχόνοια, ποῦ βαστάει
«Ἕνα σκῆπτρο ἡ δολερή·
«Καθενὸς χαμογελάει,
«Παρ' το, λέγοντας, καὶ σύ.
«Κειὸ τὸ σκῆπτρο, ποῦ σᾶς δείχνει,
«Ἔχει ἀλήθεια ὡραία θωριὰ·
«Μὴν τὸ πιάστε, γιατὶ ρίχνει
«Εἰσὲ δακρυα θλιβερά.
«Ἀπὸ στόμα, ὁποῦ φθονάει,
«Παλληκάρια, ἂς μὴν πωθῇ,
«Πῶς τὸ χέρι σας κτυπάει
«Τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.
«Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
«Τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινὰ·
«—Ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους
«Δὲν τοὺς πρέπει Ἐλευθεριά.
«Τέτοια ἀφήστενε φρεντίδα·
«Ὅλο τὸ αἷμα, ὁποῦ χυθῇ
«Γιὰ θρησκεία, καὶ γιὰ πατρίδα,
«Ὅμοιαν ἔχει τὴν τιμή.
«Στὸ αἷμα αὐτό, ποῦ δὲν πονεῖτε
«Γιὰ πατρίδα, γιὰ θρησκειά,
«Σᾶς ὁρκίζω ἀγκαλιασθῆτε,
«Σὰν ἀδέλφια γκαρδιακά.
«Πόσο λείπει, στοχασθῆτε
«Πόσο ἀκόμη νὰ παρθῇ·
«Πάντα ἡ νίκη, ἂν ἑνωθῆτε,
«Πάντα ἐσᾶς θ' ἀκολουθῇ.
«Ὦ ἀκουσμένοι εἰς τὴν ἀνδρεία!...
«Καταστῆστε ἕνα σταυρό,
«Καὶ φωνάξετε μὲ μία·—
«Βασιλεῖς κυττάξτ' ἐδῶ.
«Τὸ σημεῖο, ποῦ προσκυνᾶτε
«Εἶνε τοῦτο, καὶ γι' αὐτὸ
«Ματωμένους μᾶς κυττᾶτε
«Στὸν ἀγῶνα τὸ σκληρό.
«Ἀκοπάπαυστα τὸ βρίζουν
«Τὰ σκυλιά, καὶ τὸ πατοῦν,
«Καὶ τὰ τέκνα του ἀφανίζουν,
«Καὶ τὴν πίστι ἀναγελοῦν.
«Ἐξ αἰτιᾶς του ἐσπάρθη, ἐχάθη
«Αἷμα ἀθῷο χριστιανικό,
«Ποῦ φωνάζει ἀπὸ τὰ βάθη
«Γῆς νυκτός· Νὰ κδικηθῶ.
«Δὲν ἀκοῦτε, σεῖς εἰκόνες
«Τοῦ Θεοῦ, τέτοια φωνή;
«Τώρα ἐπέρασαν αἰῶνες,
«Καὶ δὲν ἔπαυσε στιγμή.
«Δὲν ἀκοῦτες εἰς κάθε μέρος
«Σὰν τοῦ Ἄβελ καταβοᾷ·
«Δὲν εἶν' φύσημα τοῦ ἀέρος,
«Ποῦ σρυρίζει εἰς τὰ μαλλιά.
«Τί θὰ κάμετε; θ' ἀρῆστε
«Νὰ ἀποκτήσωμεν ἐμεῖς
«Λευθερίαν, ἢ θὰ τὴ λύστε
«Ἐξ αἰτίας Πολιτικῆς;
«Τοῦτο ἀνίσως μελετᾶτε,
«Ἰδού, ἐμπρός σας τὸν Σταυρό·
«Βασιλεῖς! ἐλᾶτε, ἐλᾶτε,
«Καὶ κτυπήσετε κ' ἐδῶ.»

Εἰς τὰ τεμάχια τοῦ Ὕμνου θὰ εἶδεν ὁ ἀναγνώστης σκηνὰς ἡρωϊκὰς, ζωγραφικῶς ἐκτεθειμένας· ἐπικὰ μέρη, ἅπερ θὰ ἐφθόνοῦντο ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, Βεργίλιον καὶ Τάσσον· καὶ, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, πτήσεις πανδορικάς. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐξαστράπτει πανταχόθεν, ὡς καὶ ὁ πατριωτισμός. Ἀλλὰ ὁ ποιητὴς δὲν σύρεται ὑπὸ τῶν ἄθλων τῶν ἀγωνιζομένων· δὲν ἀποθεοῖ μόνον τὰς γενναίας πράξεις· ἀλλὰ, ὡς ἀληθὴς φιλόπατρις, διδάσκει, προσπαθεῖ ἅμα δὲ καὶ μετὰ τῶν μελαντέρων χρωμάτων τὰ κακὰ τῆς διχονοίας, ἥτις κατεμάστιζε τὴν Ἑλλάδα, νὰ εἴπῃ, καθότι, ἂν ὑπῆρξεν Ὁμόνοια, βεβαίως ἠθέλομεν ἔχει πολλὰς ἔτι θαυμαστοτέρας σελλίδας Ὁ Ὕμνος εἰς τὸ σύνολον εἶνε τοιοῦτος, ὥστε, οὐδεὶς τῶν ἐπὶ ὑψηλοφυΐᾳ καὶ πρωτοτυπίᾳ θαυμαζομένων ποιητῶν, ἐποίησεν ὅμοιον. (1)

(ἀκολουθεῖ)

Σ. ΔΕ-ΒΙΑΖΗΣ.

(1) Ὁ φίλος κ.Π. Βεργωτῆς, θεωρῶν τὸν Ὕμνον κατάλληλον ἀνάγνωσμα διὰ τοὺς μαθητὰς, ἐξέδωκεν αὐτὸν μετὰ μικρᾶς πλὴν καλῆς εἰσαγωγῆς τῷ 1880 ἐν Ἀργοστολίῳ. Συμφωνοῦμεν πληρέστατα μὲ τὸν Βεργωτήν. Μετὰ ἀπορίας ὅμως εἴδομεν ὅτι εἰς τὰ Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλλην. Σχολείων. οὐδὲν ἀπόσπασμα ὑπάρχει τοῦ Ὕμνου.

Ο ΑΝΤΙΔΑΛΟΣ

Τ ΑΥΚΑ χελιδονάκια μου, ὅπου γοργὰ πετᾶτε,
Τρεχᾶτε 'σ τὴν ἀγάπη μου, μὲ τὴ Νοτιὰ τρεχᾶτε
Καὶ πέστε της, τί βάσανα τραβῶ 'σ τὴν ἐρημειά μου
Πέστε της πῶς μαράζιασε 'στὰ ξένα ἡ καρδιά μου
Πῶς ἡ μαυρίλα πούπεσε 'στὰ στήθη μ', εἶν' ἀκόμα
Ἀκόμα πειὸ μαυρήτερη ἀπ' τὸ 'δικό σας χρῶμα.
Ἔλα, χελιδονάκια μου, ἁπλῶστε τὰ φτεράκια,
Ἐμπρὸς χελιδονάκια!

Πέστε της, τί τῆς ἔκανα καὶ δύστυχο μὲ θέλει
Καὶ μιὰ γραφὴ γιὰ νὰ χαρῶ, ἀκόμα δὲν μοῦ στέλλει.
Μπιζέρασα τὰ βάσανα, τοὺς πόνους τὰ φαρμάκια,
Ποῦ μὲ χορταίνει ἡ ξενητειὰ γλυκὰ χελιδονάκια.

Ἡ φλόγα, ποῦ τὰ στήθη μου ἐξάναψ' ἐκεῖ πέρα,
Μεγάλωσ', ἐγιγάντωσε ἐδῶ, καὶ νύχτα 'μέρα
Ἀνοιώθω ποῦ ζητάει
Τὰ σωθικά μου ἀνέσπλαγχνα κ' ὁλάκερα νὰ φάῃ.
Μιὰ μέρα ποῦ περνοῦσανε τὰ 'ψήλου δύο γεράκια
Τοῦ κάκου τοὺς ἐζήτησα, γλυκὰ χελιδονάκια,
Νἀρθοῦν ἀπὸ τὰ ὕψη τους ἐδῶ στὴ γῆ σιμά μου
Νὰ φᾶνε, νὰ χορτάσουνε μὲ μιᾶς ἀπ' τὴν καρδιά μου·
Τοῦ κάκου, μ' ἐκυττάξανε μὲ τόση καταφρόνια,
Μὲ τόσο παραξένεμα, μικρά μου χελιδόνια,
Καὶ μοῦκραξαν ἀνέσπλαχνα ψηλὰ ἀπ' τὰ οὐράνια
Μὲ ἄγρια 'περηφάνεια:
«Τέτοιαις καρδιαῖς, ποῦ ἔχουνε 'στὰ μέσατους φαρμάκια,
Νὰ φᾶν' δὲν καταδέχονται 'περήφανα γεράκια,
Κύτταξε δρὲς τὸν πόνο σου ἀλλιῶς νὰ θεραπέψῃς,
Κι' ἄλλη φορὰ τὸ δρόμο μας νὰ κόψῃς μὴ γυρέψῃς.»
Μανῆς γρηᾶς ποῦ 'ζήτησα μιὰ χάρι νὰ μοῦ κάνῃ
—Νὰ μοῦδρῃ μὲ τὴ γνῶσί της τσ' ἀγάπης τὸ βοτάνι,
Μοῦ κράζει «Τέτοια βότανα δὲν δίνω ς' ὁποῖον λάχει,
Καὶ δίχως ἄλλη ἐρώτησι μοῦ γύρισε τὴ ράχη.
Ἄχ! τέτοια καταφρόνια
Ἐσεῖς μὴ μου τὴν κάμετε, γλυκά μου χελιδόνια!
Ἔλα, χελιδονάκια μου, ἁπλῶστε τὰ φτερά σας
Πετᾶτε 'σ τὴν κυρά σας,
Πετᾶτε 'στὴν ἀγάπη μου, γοργόφτερα πετᾶτε:
Πέστε της νὰ θυμᾶται
Τοὺς ὅρκους ποῦ μοῦ ἔδινε κάθε βραδειά· τἀστέρι
Τἀστέρι ποῦ μᾶς ἔβλεπε 'σ τσ' ἀγάπης μας τὰ μέρη
Νὰ ζοῦμε πάντ' ἀχώριστοι, πάντα μαζὺ νὰ ζοῦμε,
Μία στιγμὴ νὰ τρέμουμε ποτὲ μὴ χωριστοῦμε,
Σὰν εἶδε ὅτι μάφηκε μονάχονε 'στὰ ξένα
Τόσο πολὺ 'σπλαγχνίσθηκε,
Πῶσχισε τὰ βουχάκια του τὰ φωτοχρυσωμένα
Τὸ δύστυχο κ' ἐσβύσθηκε.
Πέστέ της πόσα δάκρυα μὲ εἴδανε νὰ χύνω,
Πόσαις φοραὶς μὲ εἴδανε 'μπρός τους βουβὸς νὰ μείνω,
Ὅσα λουλούδια μοῦδωκε νὰ τἄχω συντροφιά μου
Ἐδῶ 'σ τὴν ἐρημιά μου!
Πέστε της πῶς, ἂν ξέχασε τὰ λόγια τὰ γλυκά της,
Ἂν ἔφυγ' ἡ ἀγάπη μου μέσ' ἀπὸ τὴν καρδιά της,
Νὰ μοῦ μηνύσῃ τὶ ἔκαμε κ' ἡμπόρεσε νὰ δώσῃ,
Νὰ δώσῃ δρόμο γρήγορο 'σ ἐκείνη μας τὴν τόση
Ἀγάπη ποῦ δὲν λέγεται· τὴ χάρη νὰ μοῦ κάνῃ
Νὰ μοῦ εἰπῇ τὶ φάρμακο ἐπῆρ', ἢ τὶ βοτάνι,
Κι' ἀμέσως μ' ἀλησμόνησε, νὰ τὴν ἀλησμονήσω.
Γιατὶ ἀλλιῶς ὁ δύστυχος θὰ λυώσω καὶ θὰ σβήσω.
Εἰδὲ καὶ δὲν λησμόνησε, εἰδὲ καὶ μἔχει αἰώνια;..
Ποῦ εἶσθε χελιδόνια!...
Πάνε κ' αὐτά· μαρνήθηκαν κ' αὐτὰ τὸ μήνυμά μου,
Σβῦσε λοιπὸν, καρδιά μου.
—Τοῦ κάκου, μοῦ φωνάζουνε τὰ χελιδόνια· μόνο
Πῦνε φαρμάκι, βάσανα καὶ ζῆσε μὲ τὸν πόνο.
Γιὰ ταῖς καρδιαῖς πιὰλλάζουνε ἀγάπης δαχτυλίδια,
Χωρὶς κἀμμία στόχαση, δὲν κάνουμε ταξείδια.
Ταξείδια 'μεῖς δὲν κάνουμε γιὰ τῆς καρδιαῖς ποῦ κάνουν
Ἀγάπη μόνον τῆ: στιγμῆς καὶ ὕστερα ξεχάνουν.
Ταξείδια 'μεῖς δὲν κάνουμε γιὰ τῆς καρδιὰς ποῦ τάζουν
Ἀγάπη γιὰ νὰ παίξουνε καρδιαῖς ὁποῦ λογιάζουν
Τοὺς πόνους ὅπου δίνουνε πῶς εἶναι ἄψε-σβῦσε.»
Καὶ τότ' ἀκούω σβῦσε
Π' ἀπελογήθη ὁ ἀντίλαλος ἐκεῖ στὴν ἐρημιά μου.
Σβῦσε λοιπὸν, καρδιά μου,
Νὰ σοῦ σβυσθοῦν τὰ βάσανα μαζὺ καὶ τὰ φαρμάκια
Ἀφοῦ τὸ εἶπ' ὁ ἀντίλαλος καὶ τὰ χελιδονάκια.

Ἐν Πάτραις Ἰούλιος 1884.

ΠΕΡ. Γ. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ.

ΔΥΣΤΗΝΟΣ ΓΥΝΗ

Διήγημα

συνέχεια καὶ τέλος

Δ'.

Πενταετία παρῆλθεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν γάμων τοῦ Σωτήρη καὶ τῆς Ἑλένης. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς πενταετίας ταύτης εἶχον ἀποκτήσῃ τρία τέκνα, πρῶτον κόρην, ἣν ὠνόμασαν Ἀγγελικὴν—ὄνομα τῆς μητρὸς τοῦ Σωτήρη—καὶ δύο ἄρρενα, Πέτρον καὶ Κωνσταντῖνον. Ἡ εὐημερία καὶ ἡ χαρὰ ἐβασίλευεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν. Ὁ Σωτήρης ἐλάτρευε τὴν σύζυγόν του καὶ τὰ τέκνα του, ἀλλ' ἐπέπρωτο ὁ ἀτυχὴς νὰ μὴ γευθῇ ἐπὶ μακρὸν τῶν ἡδυτήτων τῆς πατρότητος!

Ἡμέραν τινα, ἡμέραν ἀποφράδα, ἠγέρθη κατὰ τὸ σύνηθες εὔχαρις καὶ μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη. Ἠσπάσθη τὰ τέκνα καὶ τὴν σύζυγόν του καὶ ἀνεχώρησε τοῦ οἰκίσκου του ψιθυρίζων ἀσμάτιόν τι. Φεῦ! ἐπέπρωτο νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πλέον ζῶν εἰς αὐτόν!

Ἐκεῖ, εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, εἰργάζετο, ὡς πάντοτε, τὴν ἡμέραν ἐκείνην μέ τὸν διακρίνοντα αὐτὸν ζῆλον εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἐσκέπτετο, ὁ δυστυχὴς, ὅτι τὴν μεθαύριον ἔμελλε νὰ ἐκδράμῃ, ὅπως συχνάκις τὸ ἔπραττεν, μὲ τὴν γυναῖκά του καὶ μὲ τὰ τέκνα του, εἰς κἀμμίαν πάλιν ἐξοχὴν καὶ ἐκεῖ νὰ διασκεδάσωσιν. Ἐκουράζετο πάρα πολὺ καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα καὶ τὴν Κυριακὴν ἐπεθύμει νὰ διασκεδάζῃ, διὰ νὰ τοῦ περνᾷ, καθὼς ἔλεγεν, ὁ κόπος· μὴ ὡμοιάζων οὗτος τοὺς ἄλλους ἐργάτας, οἵτινες δι' ἀμαξῶν καὶ λοιπῶν κατασωτεύουσι μετὰ τῶν συναδέλφων των ὅ,τι κερδαίνουσι τὴν ἑβδομάδα, μετέβαινε καὶ συνδιεσκέδαζε μετὰ τῆς οἰκογενείας του ὅσον τὸ δυνατὸν οἰκονομικῶς.

Ἀλλὰ, μετά τινας στιγμὰς αἰσθάνεται τὸν ἑαυτόν του πολὺ ἀδιάθετον, πόνον εἰς τὴν καρδίαν, μετ' ὀλίγον δὲ οἱ ἐργαζόμενοι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του τὸν βλέπουσι κλίνοντα πρὸς τὰ πλάγια καὶ καταπίπτοντα χαμαί. Επίστευαν ὅτι σκοτοδίνη τις, ὅτι λειποθυμία τὸν ἔκαμε νὰ πέσῃ καὶ ἔτρεξαν εἰς βοήθειάν του.

Ἀλλ' ὁ Σωτήρης δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην οὐδενὸς!

Γενομένης συγκοπῆς τῆς καρδίας ὁ θάνατος ἐπῆλθεν εὐθύς!

Εἰς ἐκ τῶν ἐργατῶν του ἐπεφορτίσθη ἵνα προπαρασκευάσῃ τὴν Ἑλένην εἰς τὸ λυπηρὸν ἄκουσμα καὶ μετέπειτα νὰ τῇ τὸ ἀγγείλῃ. Ἔτρεχεν ὁ ἐπιφορτισθεὶς τοῦτο, ἔνδακρυς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ καλοκἀγάθου κυρίου καὶ προστάτου, μὲ μυρίους δισταγμούς: πῶς νὰ τὸ εἴπῃ ἆς τὴν ταλαίπωρον γυναῖκα τοῦ προϊσταμένου του!

Ἡ Ἑλένη ἐκάθητο εἰς τὸν μικρὸν κῆπον τοῦ οἰκίσκου της, ὅστις εἶχε περισσότερα λαχανικὰ ἢ ἄνθη. Ἔρραπτεν ἐνδυμασίαν τινα ἑνὸς τῶν τέκνων της, ἅμα δ' ἐπετήρει ἐκεῖνα, ἅτινα φαιδρὰ ἔπαιζον ἐντὸς τοῦ κήπου. Ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ὕψωνεν τοὺς ὀφθαλμούς της ἀπὸ τὸ ῥάψιμόν της καὶ ἔβλεπε τὰ τέκνα της, τὰ προσφιλῆ ἐκεῖνα ὄντα. τοὺς καρποὺς τῶν σπλάγχνων της, καὶ ἡ καρδία της ἐπληροῦτο χαρᾶς, καὶ ἐδόξαζε τὸν θεὸν διότι τῇ ἔδωκε ταῦτα.

—Φθάνει νὰ μοῦ ζήσουν τὰ καϋμένα, ἔλεγεν καθ' ἑαυτήν.

Καθ' ὅσον ὁ ἐργάτης ἐπλησίαζεν εἰς τὸν οἶκον τῆς Ἑλένης, ἠσθάνετο τὸ θάρρος του ἐκλεῖπον. Ἐπὶ τέλους εἰσῆλθεν καὶ ἰδὼν τὴν Ἑλένην εἰς τὸ κηπάριόν της μετέβη εὐθύ, ἀλλὰ μετά τινος δειλίας, πρὸς αὐτήν. Ἡ Ἑλένη ἠπόρησε βλέπουσα ἕνα ἐργάτην τοῦ συζύγου της ἐρχόμενον τόσον ἐνωρὶς πρὸς αὐτήν. Καὶ ἴσως δὲν θὰ ἐπίστευεν τίποτε ἐὰν δὲν ἔβλεπε τὰ ἠλλοιωμένα χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου τοῦ ἐργάτου καὶ τοὺς καταπορφύρους ἐκ τῶν δακρύων ὀφθαλμούς του.

—Τί τρέχει Χαρίλαε, τῷ εἶπε, πῶς ἦλθες; Τί γίνεται ὁ Σωτήρης;... Λέγε μου, γρήγορα. Διατὶ εἶσαι τόσον ἀλλαγμένος εἰς τὸ πρόσωπον; Ἀλλὰ λέγε μου λοιπόν! Μήπως ἔπαθε τίποτα ὁ Σωτήρης;.... Λέγε, λέγε, γρήγορα, διότι μὲ κάμνεις ν' ἀποθάνω...

Ἐλέχθησαν ταῦτα μετὰ ταχύτητος πολλῆς καὶ πρὶν ὁ Χαρίλαος λάβῃ καιρὸν νὰ τῇ εἴπῃ τίποτε.

Ὅταν δὲ εἶδε τὴν τοσαύτην ἀνυπομονησίαν τῆς Ἑλένης, ὁ ἐργάτης ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ἐνδοιάζων:

—Ὁ κὺρ Σωτήρης ἐκεῖ ποῦ ἐκάθητο... δὲν ἤξεύρω πῶς τοῦ ἦλθε... ἀὰν λειποθυμία καὶ ἔπεσε κάτω... τέλος πάντων δὲν εἶνε... καλά.

—Παναγία μου! ἀπεκρίθη ἡ Ἑλένη, ἀφίνουσα τὴν ἐνδυμασίαν, ἣν ἔρραπτε νὰ πέσῃ κατὰ γῆς, νὰ μὴν εἶνε τίποτε βαρεὰ ἀσθένεια!... Καϋμένε Σωτήρη! Καὶ ἦταν τόσο καλὰ τὸ πρωΐ. Τρέξε γιὰ τὸν ἰατρό, Χαρίλαε, καὶ ἐγὼ ἑτοιμάζω τὸ κρεβάτι...

Καὶ ἀφίνουσα ἐννεὸν τὸν Χαρίλαον, ὥρμησεν εἰς τὴν οἰκίαν ἵνα προπαρασκευάσῃ τὴν κλίνην, ἥτις ὅμως ἦν ἀνωρελής.

Ὁ ἐργάτης ἐν τούτοις ἔτρεξεν ὀπίσω αὐτῆς, τοῦτον δὲ ἠκολούθησαν καὶ τὰ τρία τῆς Ἑλένης τέκνα, ἅτινα ἰδόντα τὴν μητέρα των φεύγουσαν ἐπευσμένως ἔτρεξαν καὶ αὐτὰ κατόπιν της, ὡς τὰ ὀρνιθόπουλα τρέχουσι κατόπιν τῆς ὄρνιθος μητρός των. Ἡ Ἀγγελικὴ, τετραετές χάριεν κοράσιον, διερχομένη ἐκ τῆς θέσεως, ἐφ' ἧς πρὸ ὀλίγου ἐκάθητο ἡ μήτηρ της, ἔλαβεν ἀπὸ χαμαὶ τὸ ἔνδυμα, ὅπερ ἐν τῇ ἐκπλήξει της ἡ μήτηρ της ἀφῆκε νὰ πέσῃ.

Ὁ ἐργάτης ἠκολούθησεν, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, τὴν Ἑλένην, τρέξασαν, ἵνα ἑτοιμάσῃ τὴν κλίνην ἵνα κατακλιθῇ ὁ σύζυγός της, ὃν ἐνόμιζεν ἀσθενῆ μόνον!

Ὁ Χαρίλαος ἀπεφάσισε νὰ τῇ εἴπῃ πλέον τὴν ἀπαισίαν εἴδησιν. Ὅθεν τῇ εἶπε, πάντοτε ἐνδοιάζων:

—Μοῦ φαίνεται ὅτι... δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἑτοιμάσῃς τὸ κρεβάτι... Ὁ κὺρ Σωτήρης... δὲν θάνε σὲ κατάστασι νὰ πέσῃ...

—Μὰ τί λοιπὸν, ἡ ἀρρωστειά του δὲν εἶνε διὰ κρεβάτι; εἶπε ζωηρῶς ἡ Ἑλένη ἐλπίζουσα μὴ τοῦτο ἦτο ἁπλῆ κακοδιαθεσία.

Ἀλλὰ τάχιστα ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ἀπάτης της.

—Ὄχι... δῆλα δή... οὔτε γιὰ ὀρθὸς, γιατί...

—Γιατί;...

—Γιατί... πῶς νὰ σοῦ 'πῶ... γιατί...

Καὶ λαμβάνων ἡρωϊκὴν ἀπόφασιν ὁ ἐργάτης προσέθηκε:

—Γιατί... νά... ἀπέθανε!..

—Χριστὲ καὶ Παναγία! Τί λὲς κακόμοιρε;...

Καὶ λέγουσα ἢ μᾶλλον ψελλίσασα ταῦτα, ἡ Ἑλένη ὠπισθοδρόμησε, ἤρξατο, νὰ τρέμῃ, ἡ καρδία της ἤρξατο νὰ πάλλῃ βιαίως, οἱ ὀφθαλμοί της ἐκλείσθησαν καὶ κατέπεσεν ὡς ὄγκος χαμαί.

Τὰ παιδία ἰδόντα τὴν μητέρα των πίπτουσαν, ἤρξαντο νὰ κλαίωσιν, ὁ δὲ Χαρίλαος ὥρμησεν ἵνα καλέσῃ βοήθειαν.

Ε'.

Μόλις μετὰ τρεῖς ὥρας κατορθώθη νὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς λειποθυμίας της ἢ μᾶλλον ἐκ τοῦ ληθάργου της.

Ἀλλ' ἡ σκηνὴ εἶχεν ἀλλάξει.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης ἔκειτο ὁ Σωτήρης νεκρὸς ἐντὸς φερέτρου, μὲ ὠχρὰν ὄψιν καὶ μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους. Διαρκούσης τῆς λειποθυμίας τῆς Ἑλένης τὸν εἶχον φέρει εἰς τὴν οἰκίαν του, αἱ δὲ γείτονες, πάντοτε πρόθυμοι εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἔσπευσαν νὰ τὸν ἐνδύσουν μὲ τὰ ἑορτικά του ἐνδύματα. Κόσμος δὲ πολὺς ἐπλήρωσε τὸν οἶκον, τινὲς καὶ δακρυρροοῦντες.

Ποῦ εὗρεν ἡ ἀτυχὴς Ἑλένη τὴν δύναμιν διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αἴθουσαν ἔνθα ὁ νεκρὸς ἔκειτο; Εἰσῆλθε κλονιζομένη καὶ ὑποβασταζομένη ὑπὸ δύο γυναικῶν. Πλησιάσασα εἰς τὸ φέρετρον, μετὰ σπαρακτικαρδίου τόνου καὶ ἄλγους ψυχῆς ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ κραυγάζουσα:

—Σωτήρη μου! Σωτήρη μου!

Ὥστε πάντες οἱ παριστάμενοι καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ μᾶλλον ψυχρὰν ἔχοντες τὴν καρδίαν εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἐδάκρυσαν.

Καὶ ἤχησαν πλέον τὰ μυρολόγια ἐκεῖνα, ἅτινα ἡ κατωτέρα τάξις ψάλλει εἰς τοὺς νεκρούς. Ἀνελογίσθη ἡ ταλαίπωρος τὴν πρωϊνὴν ἔγερσίν του, τὸ μειδίαμά του, τὸ εὐχαρές του ἦθος καὶ ἔτι μᾶλλον ἐξερύγνυτο εἰς δάκρυα. Τὰ δὲ παιδία ἐφώναζον μετὰ τοσούτου πόνου.

—Πατέρα, σήκω, γιατὶ δὲ μᾶς 'μιλᾷς;

Ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ τὰ ἐκβάλλωσι τῆς οἰκίας. Καλοκἀγαθος γείτων ἠναγκάσθη νὰ τὰ φιλοξενήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν της, ἐφ' ὅσον ὁ νεκρὸς εὑρίσκετο εἰς τὸν οἰκόν του.

Καὶ ἦτο πλέον οἶκος κλαυθμῶνος καὶ ὀδυρμοῦ, ὁ πρὸ ὀλίγων ὡρῶν φαιδρὸς τοῦ δυστυχοῦς Σωτήρη οἶκος!

ΣΤ'.

Κατεμέτρησεν ὅλον τὸ βάθος τῆς δυστυχίας της ἡ Ἑλένη. Τοῦ λοιποῦ πλέον, ἔπρεπε νὰ ἐργάζηται, ἵνα ἀναθρέψῃ τὰ τέκνά της, τὴν μόνην ἤδη παρηγορίαν της. Τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ μακαρίτου συζύγου της χρήματα καὶ αἱ ὀλίγαι οἰκονομίαι, ἃς ἐκεῖνος εἶχε κάμει, μόλις μῆνας τινὰς θὰ τὴν συνετήρουν. Ἔπρεπεν ἐκ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ προσώπου της πλέον νὰ περιμένωσι τὰ δύστηνα ὀρφανά της ἵνα ἀνατραφῶσι.

Καὶ εἰργάζετο νυχθημερὸν ἡ ταλαίπωρος, ὁτὲ μὲν ὡς πλύντρια εἰς αὐτὴν τὴν οἰκίαν, ὁτὲ δὲ ὡς μαγείρισσα εἰς ἐκείνην, διὰ νὰ κερδήσῃ ἐλάχιστον ποσόν. Ἔλαβεν ἀπόφασιν ὅτι δὲν ἔπρεπε ποτὲ νὰ ἀναπαυθῇ, ποτὲ, διότι ἄλλως ἢ θὰ ἐχρειοῦτο ἢ θ' ἀπεθνήσκε τῆς πείνης.

Ποσάκις ἡ ταλαίπωρος, ὅτε συνέβαινεν ἐπὶ ἡμέρας νὰ μὴ εὑρίσκῃ ἐργασίαν, ποσάκις ἐκοιμήθη νῆστις, διὰ νὰ δώσῃ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο τεμάχιον τοῦ ἄρτου, ὅπερ ἠγόρασε διὰ τῶν χρημάτων, ἅτινα τῇ ἔμενον, εἰς τὰ τέκνα της διὰ νὰ μὴ ἀκούσῃ ἀπὸ τοῦ στόματός των τὰς φρικώδεις ἐκείνας λέξεις.

—Πεινῶ, μητέρα, Πεινῶ!

Καὶ μόνη της χαρὰ, ὁπάκις τὸ ἑσπέρας ἐπανήρχετο κατάκοπος ἀπό τινος οἰκίας, ἐν ᾗ εἰργάσθη καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, μόνη της χαρὰ ἦτο νὰ βλέπῃ τὰ παιδιά της νὰ τρέχουν νὰ τὴν ἁσπάζωνται φαιδρὰ καὶ νὰ τὴν λέγουν ὅτι εἰς τὸ σχολεῖον εἶδον ἢ ἔμαθον.

Ἐνίοτε, τὴν Κυριακὴν, κατήρχετο εἰς τὸν κῆπόν της καὶ ἔσκαπτε ποῦ μὲν, ἐδῶ, ποῦ δὲ ἐκεῖ, φυτεύουσα λαχανικὰ ἢ ἄλλα τινα χόρτα τὰ ὁποῖα ἔτρωγον. Καὶ ἱσταμένη ἐνίοτε ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ σκαλιστηρίου της καὶ ἀνελογίζετο τὴν παρελθοῦσαν εὐτυχίαν της καὶ τὴν παροῦσαν δυστυχίαν της. Ἀνεπόλει εἰς τὴν μνήμην της τὸν Σωτήρη της, τὸν προσφιλῆ της ἐκεῖνον ἄνδρα, ὅστις ἤδη ἀνεπαύετο πρὸ ἐτῶν εἰς τινα κοινὸν τάφον τοῦ Β'. ἢ κάτω κοιμητηρίου, φαιδρὸν καὶ χορεύοντα μετ' αὐτῆς. Ἀνεπόλει τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς μετέβαινον εἰς ἐξοχήν τινα διὰ νὰ διασκεδάσωσιν, ἀνεπόλει τὴν χαρὰν του ἐπὶ τῇ ἀποκτήσει κόρης καὶ μετέπειτα τῶν ἀῤῥένων του, ἀνεπόλει τέλος ὅσα μετ' αὐτοῦ ἔπραξεν ἢ ἐδοκίμασε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μετ' ἐκείνου συμβιώσεώς της. Καὶ τέλος μελανὰ μελανὰ ἐζωγραφεῖτο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν της ἡ ἀποφρὰς ἐκείνη τοῦ θανάτου του ἡμέρα. Καὶ καταπίπτουσα μᾶλλον ἢ καθημένη ἐπὶ τῆς γῆς, ἔκρυπτε τὸ πρόσωπόν της ἐντὸς τῶν χειρῶν της καὶ τὰ δάκρυα της ἔῤῥεον κρουνηδόν.

Ζ'.

Φοβερὰ ἐπιδημία ἐμάστιζε τὰς Ἀθήνας, τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1881.. Σφοδρὸς κοιλιακὸς τύφος ἐμαίνετο τὴν πόλιν καὶ ἀφήρπαζεν ἐκ τῶν κόλπων τῶν οἰκογενειῶν ἓν ἢ καὶ πλείονα μέλη αὐτῶν εἰς βαθὺ πένθος ἐβύθιζεν αὐτάς. Ὁ μὲν ἔχανε τὸ τέκνον του, ὁ δὲ τὴν σύζυγόν του, οὗτος τὸν πατέρα του, ἐκεῖνος τὸν φίλον του, ὁ ἄλλος τὸν ἀδελφόν του. Καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς ἐπιδημίας πλειότερον οἱ πτωχοὶ ὑπέστησαν ἕνεκα ἐλλείψεως μέσων. Οἱ ἰατροὶ ἔτρεχον ἐδῶ ἐκεῖ ἔχοντες ἑτοίμους συνταγὰς εἰς τὸ θυλάκιόν των καὶ τὰς ὁποίας ἄφινον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀσθενοῦς διὰ νὰ μὴ παρέρχηται χρόνος.

Ἐπέπρωτο καὶ ἡ δύστηνος Ἑλένη νὰ πληρώσῃ τὸν φόρον αὐτῆς καὶ διπλοῦν μάλιστα. Πρὸς τὴν ἄλλην ἀνέχειαν καὶ δυστυχίαν της ἦλθε καὶ ἡ ἀσθένεια νὰ τὴν κατατρέξῃ. Ὁ Κωνσταντῖνος, τὸ μικρότερον τέκνον της, ἡμέραν τινὰ ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην ἀσθενὴς ἐκ πυρετοῦ. Ἡ ἀτυχὴς ἔτρεξε νὰ φέρῃ τὸν ἰατρὸν, οὗτος δὲ ἐδήλωσεν ὅτι ταῦτα ἦσαν συμπτώματα κοιλιακοῦ τύφου. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ ἀσθένεια ἐφάνη ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ αὐτῆς. Ἡ Ἑλένη δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ· διότι καὶ τὰ χρήματα της ἦσαν εἰς τὸ τέλος των καὶ δὲν θὰ ἐδύνατο τοῦ λοιποῦ ν' ἀγοράσῃ ἰατρικὰ καὶ πάγον, ἓν ἔθετον εἰς τὸ μέτωπον τοῦ παιδίου διὰ νὰ μετριάσωσι τὸν πυρετόν. Ἐν τούτοις τὸ παιδίον ἐχειροτέρευσεν. Εἰς ἐπίμετρον δὲ τῆς δυσχείας της, ἡ Ἀγγελική της, τὸ ἀγγελικὸν ἐκεῖνο εὔμορφον κοράσιόν της, προσβληθεῖσα καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ κοιλιακοῦ τύφου ἔπεσεν ἐπίσης κλινήρης.

Τί νὰ κάμῃ ἡ ταλαίπωρος! Ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο ἀσθενῶν παιδίων της ἵστατο ἐπιδαψιλεύουσα εἰς ἀμφότερα περιποιήσεις, ἀποκαμωμένη ἐξ ἀϋπνίας καὶ ἀπελπισίας καὶ ἀκούουσα τοὺς στεναγμοὺς τῶν παιδίων της... Φρικώδης τῆς ταλαιπώρου ἡ θέσις! Καὶ ὅμως ἐνεκαρτέρει καὶ ἐλάμβανε δυνάμεις διὰ νὰ σώσῃ τὰ παιδία της, τὰ ἀτυχῆ αὐτὰ ἀθῶα πλάσματα.

Πικρὰ εἰρωνεία ἐλπίδος! Νύκτά τινα ἀμφότερα εἶχον ἀποκοιμηθῆ ἢ μᾶλλον εἶχον πέσει εἰς λήθαργον. Αὕτη, κατάκοπος ἐκ τόσων ἀϋπνιῶν, ἀφέθη νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ ὕπνου. Πόσον διήρκεσεν ὁ ὕπνός της δὲν ἤξευρεν. Ὅτε ὅμως ἐξύπνησεν ὑπέφωσκεν ἡ αὐγή. Σιγὴ ἦτο περὶ αὐτῆς. Ἐγείρεται καὶ μεταβαίνει ἀκροποδητὶ εἰς τὸν Κωνσταντῖνόν της πρῶτον. Ἐκοιμᾶτο ἡσύχως.

Σρέφεται πρὸς τὴν Ἀγγελικὴν, ἀλλά... περίεργον τῇ φαίνεται τοῦτο. Πῶς! ἐν ᾧ κατείχετο ὑπὸ πυρετοῦ, εἶνε ψυχρά! Ἰδέα τις διέρχεται ὡς ἀστραπὴ τὸν νοῦν της! Μήπως ἀπέθανε! Τὴν κινεῖ ὀλίγον, ἀλλ' ἡ Ἀγγελικὴ δὲν ἐξυπνᾷ. Τὴν κινεῖ περισσότερον. Τίποτε. Ὄχι. Δὲν εἶνε δυνατόν. Δὲν ἀπέθανε!

—Ἀγγελικὴ, Ἀγγελική μου, ἐξύπνα, παιδί μου!

Ἀλλά... τίποτε... Ἡ Ἀγγελικὴ, τῷ ὄντι, εἶχεν ἐκπνεύσει τὴν νύκτα, ἠρέμα, ὡς πτηνόν.

Καὶ ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἀψύχου σώματος τῆς θυγατρός της ἀπολελιθωμένη ἐκ τοῦ τρόμου καὶ τῆς δυστυχίας της!

* * *

Καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Κωνσταντίνου της ἦτο εἰς κίνδυνον, ἀπεφάνθη ὁ ἰατρός. Καὶ ὄντως, μετά τινας ἡμέρας νέα πάλιν δυστυχία ἐνέσκηψεν εἰς τὸν οἶκόν της. Ὁ Κωνσταντῖνός της ἀπέθανε καὶ αὐτὸς, μὴ δυνηθεὶς οὕτω νὰ ἀποφύγῃ τὴν ὀλεθρίαν μοῖραν του.

Εἶνε ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ τις τὴν ἀπελπισίαν τῆς Ἑλένης. Εἶχεν ἀδυνατίσῃ οἰκτρῶς, ἐκτὸς δὲ τούτων, ἄλλη φρικωδεστέρα δυστυχία ἐπεβάρυνεν ἐπ' αὐτῆς ἡ ἔλλειψις χρημάτων.

Δὲν ὑπάρχει ἀνάπαυσις, οὐδὲ καιρὸς εἰς τοὺς πτωχοὺς νὰ συλλογισθῶσι τὴν λύπην των. Ἔπρεπε νὰ ἐργασθῇ, ἐὰν δὲν ἤθελε ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης κὐτὴ καὶ τὸ μόνον ἀπομεῖναν τέκνον της, ὁ Πέτρος.

Η'.

Μετὰ καρτερίας ἤρξατο πάλιν νὰ ἐργάζηται. Ἡ μόνη πλέον ἐλπίς της, ἦν ὁ Πέτρος της. Εἰργάζετο μέχρις ἀποκαμοῦ διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν σπουδάσῃ. Δὲν εἶχεν ἀξιώσεις, οὐδὲ ἤθελε νὰ τὸν κάμῃ καλαμαρᾶν. Μόνον νὰ ἐτελείωνε δύο τάξεις τοῦ Γυμνασίου καὶ ἔπειτα θὰ τὸν ἔθετεν εἰς ἐμπορικὸν κατάστημα, θὰ προώδευεν, ἐσυλλογίζετο, καὶ θὰ ἤνοιγε, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐμπορικὸν κατάστημα καὶ ἰδοὺ τὸ παιδί της καταστηματάρχης. Τότε καὶ αὐτὴ θ' ἀνεπαύετο ἐκ τῶν πολυετῶν κόπων της. Θὰ τὸν ἐνύμφευε, καὶ κατὰ νοῦν ἔβλεπεν ἑαυτὴν λικνίζουσαν τὰ τέκνα του. Ὦ! τί ὡραῖα ὄνειρα;

Πολλάκις ὅμως τὰ ὡραῖα αὐτὰ ὄνειρα διέκοπτεν ἡ ἀνάμνησις τοῦ προσφιλοῦς συζύγου της καὶ τῶν δύο ἄλλων τέκνων της. Πόσον θὰ ἦτο εὐτυχὴς ἐὰν τοὺς εἶχεν ὅλους! Καὶ τὸ παράπονον τὴν κατελάμβανε καὶ αἱ ἀναμνήσεις της διεκόπτοντο ὑπὸ λυγμῶν!

Καὶ ἐν τούτοις τὸ ποτήριον τῆς θλίψεως δὲν εἶχε κενωθῆ ὁλόκληρον. Ἔπρεπε νὰ τὸ πίῃ ὅλον, νὰ μὴ μείνῃ σταγὼν, ἄχρι τρυγός!

Ἦτο Πάσχα. Συνήθεια κακίστη καὶ βάρβαρος ἔχει ἐπικρατήσει νὰ πυροβολῶσιν οἱ πολῖται κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ ἀναστάντος ἐκ νεκρῶν Θεανθρώπου Ἰησοῦ. Καίτοι αὐστηρῶς ἡ ἀστυνομία τὸ ἀπηγόρευσε πολλάκις, ἐν τούτοις τὸ ἔθιμον τοῦτο δὲν ἐξηλείφθη ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ.

Ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ταλαιπώρου μητρός του, ὁ Πέτρος εἶχεν ἀγοράσει πυρίτιδα καὶ ἐπυροβόλει μετά τινων φίλων του καὶ αὐτός. Ἀλλὰ τὸ πιστόλιον ἐκπυρσοκροτήσαν ἐπλήγωσε καιρίως τὸν ἀτυχῆ Πέτρον ἐκπνεύσαντα μετά τινας στιγμὰς ἐν τῷ μέσῳ τρομερῶν πόνων.

Καὶ τὸ Πάσχα τοῦτο, τὴν ἑσπέραν ταύτην τῆς γενικῆς ὅλων χαρᾶς, τὸ διῆλθεν ἐν πένθει ἡ δύστηνος Ἑλένη πρὸ τοῦ πτώματος τῆς τελευταίας καὶ μόνης ἐλπίδος της, τοῦ μόνου τέκνου της.

Καὶ ὅμως δὲν ἔκλαυσε τὴν φορὰν ταύτην. Ἡ λύπη τὴν εἶχε τοσοῦτον κατακεραυνώσῃ ὥστε οὐδὲ ἓν δάκρυ ἔρρευσεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της. Ἀλλὰ τὸ στῆθός της ἐξωγκοῦτο τοσοῦτον βιαίως ἐκ τοῦ πιέζοντος αὐτὸ βάρους ὥστε ἐφαίνετο ὅτι ἔμελλε νὰ ἐκσπάσῃ.

Τὴν ἐπαύριον ἡ κόμη τῆς νεωτέρας ταύτης Νιότης ἦτο ἄπασα λευκή.

Θ'.

Καὶ τώρα τί θ' ἀπογίνῃ πλέον ἡ δύστηνος! Ἀρ' οὐ ὅλαι αἱ ἐλπίδες της ἀπέπτησαν μία, μία;

Καθ' ἡμέραν μεταβαίνει εἰς τοὺς τάφους τῶν τέκνων των καὶ τοῦ συζύγου της καὶ ἐκεῖ κλαίει, θρηνεῖ ἐπὶ τῶν ἐρείπων τῆς παρελθούσης εὐδαιμονίας της! Αἱ γυναῖκες τὴν ἔχουσιν ἐπωνομάσῃ γρίγγλαν διότι παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ ἡ ἀπολέσασα πάντας τοὺς οἰκείους της καὶ μόνη μείνασα τοιαύτη εἶνε! Οὔτε ἡ βροχὴ, οὔτε ἡ χιὼν τὴν ἐμποδίζουσι ποσῶς. Κλαμμίαν ἡμέραν ἢ θὰ τὴν εὕρουν νεκρὰν ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ ὑπὸ τῆς πείνης, διότι ἐπὶ ὁλοκλήρους ἡμέρας δὲν τρώγει σχεδὸν τίποτε, ἢ θ' ἀσθενήσῃ καὶ θὰ ὑπέγῃ εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ὅθεν βεβαίως δὲν θὰ τὴν ἐκβάλλουν παρὰ νεκράν.

Ἡ δύστηνος ὁμοιάζει πρὸς δένδρον φυλλορροηθὲν καὶ ὅπερ ἄρχηται νὰ μαραίνηται.

. . . . . .

Μὴ νομίσητε ὅτι εἶνε ψευδὴς ἡ ἱστορία αὕτη. Ἐν μόνον τὸ ἐξαιρετικὸν ἔχει, ὅτι εἰς τὴν δύστηνον αὐτὴν Ἑλένην, ἐπεβάρυνε περισσότερον, ἴσως καθ' ὑπερβολὴν ἡ σκληρὰ εἱμαρμένη. Ἄλλως δὲ ἐὰν συνέβαινε τὸ αὐτὸ εἰς πλείστους δὲν θὰ ἦτο ἀξία, ἡ ἱστορία αὕτη, οὔτε νὰ λάβῃ τις τὸν

πον νὰ τὴν γράψῃ.

Εἶχον ἄδικον λοιπὸν νὰ τὴν ὀνομάσω δύστηνον γυναῖκα καὶ μητέρα;

Ἐν Ἀθήναις, Δεκέμβριος 1883.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ.

ΤΟ

ΤΥΡΑΝΝΟΥΜΕΝΟ ΠΟΥΛΙ

—

Εἰς παιδίον.

ΓΙΑΤΙ τ' ἀθῶο πετούμενο
Τὸ σέρνεις, τὸ παιδεύεις;
Ὦ, κάνεις κρίμα κι' ἄδικο,
Ὁποῦ τὸ τυραννεύεις.

Γιὰ κύττα τὸ κακόμοιρο,
Ἰδὲς πῶς λαχανιάζει!
Ἄκουσε τὴν καρδοῦλα του
Πῶς δέρνει καὶ σπαράζει!

Ἐκεῖνο τὸ ματάκι του,
Ποῦ ἀνοίγει καὶ σφαλίζει,
Τριγύρω λὲς κ' ὑγραίνεται,
Θαρρεῖς ὁπῶς δακρύζει.—

Ἂν εἶχε γλῶσσ' ἀνθρώπινη,
Λαλιὰ γιὰ νὰ λαλήσῃ,
Ἂν ἠμποροῦσε, ἂν ἤξερε
Νὰ 'πῇ καὶ νὰ 'μιλήσῃ,

«Τί σῶκαμα—θὰ σῶλεγε—
Παιδί μου, τὸ καϋμένο,
Γιὰ νὰ μὲ τρέχῃς ἄπονα
Μὲ μία κλωνὰ δεμένο;

Πουλὶ ἂν ἦμ', αἰσθάνομαι
Τὸν πόνο 'σὰν κ' ἐσένα·
Τί 'θελε 'πῇς ἂν ἔπασχες
Κ' ἐσὺ ὡσὰν ἐμένα;

Ἀχ, λύσε με, λυπήσου με·
Δὲ σοῦ πονεῖ ἡ ψυχή σου;
Μάνα κ' ἐμὲ μ' ἐγέννησε,
Ὡσὰν τὴν ἐδική σου.

Ἔχουνε τὴ μανοῦλα του;
Καὶ τὰ μικρὰ πουλάκια·
Κ' ἡ μάνα μου μ' ἀνάθρεψε
Μὲ χάϊδα καὶ φιλάκια.»

Ἀλήθεια· κι' ἀνυπόμονη
Τώρα τ' ἀναζητάει·
Πετᾷ, πηγαίνει, ἔρχεται,
Κλαδὶ, κλαδὶ πηδάει.

Τὴ δύστυχη ἂν τὴν ἄκουες
Πόσο πικρὰ στενάζει!
Μὲ τί λογῆς παράπονο
Μιλεῖ καὶ τοῦ φωνάζει!

Τί πόνο κ' ἡ μανοῦλα σου
Θὰ εἶχε 'ς τὴν καρδιά της,
Ἂν σ' ἔχανε, παιδάκι μου,
Ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά της!

Πόσο πικρὰ θὰ 'στέναζε,
Καὶ πόσο θὰ 'θρηνοῦσε!
Μέ τί φωναῖς θὰ σ' ἔκραζε,
Καὶ θὰ σ' ἀναζητοῦσε!

Ὦ, λύσε το τὸ δύστυχο,
Κόψε του τὰ δεσμά του·
Ἀλευθέρωσε τὸ σκλάβο σου,
Νὰ τρέξῃ 'ς τὴ φωλιά του.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ.

ΝΟΥΣ καὶ ΚΑΡΔΙΑ

Μελέτη.

—

(Συνέχεια ἴδε προηγ. φυλλ.)

Β'.

Ἐδώκαμεν προηγουμένως τὸν ὁρισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ νοῦ. Νοῦς καλεῖται ἡ δύναμις ἐκείνη, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος ἀντιλαμβάνεται τῶν ἀντικειμένων καὶ φαινομένων. Τώρα δ' ἀπόκειται ἡμῖν νὰ ἐξετάσωμεν τί λέγεται ἀνάπτυξις τοῦ νοῦ καὶ πῶς δύναται αὕτη νὰ ἐπιτευχθῇ. Οὐχὶ ἀσκόπως ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ ἀνεφέραμεν τὰ κατὰ τὸ τελειότατον ὄν καὶ πολλαχῶς ἐθίξαμεν τοῦ ἀκροσφαλοῦς τούτου ζητήματος, καθ' ὅσον τῆς εἰκόνος τῆς τελειότητος ζώσης ἀείποτε τῷ ἀνθρώπῳ παρατεθειμένης, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νοῦ του οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖ ἢ τὴν κατάφθασιν τῆς ἰδανικῆς ταύτης τελειότητος καὶ τὴν ὅσῳ τὸ δυνατὸν περισσοτέραν πρὸς τὸ θεῖον ὁμοιότητα. Τούτου τεθέντος ὡς ἀρχῆς προχωροῦμεν εἰς τὸ ἡμέτερον ζήτημα.

Ἀναπτύσσω ἐν τῷ ὑλικῷ κόσμῳ σημαίνει μεγεθύνω τὰς διαστάσεις, τὸ μῆκος, τὸ πλάτος, τὸ ὕψος ἑνὸς οἱουδήποτε ἀντικειμένου, αὐτὸ τοῦτο

συμβαίνει καὶ παρά τισι τῶν νοερῶν πραγμάτων· ἐὰν πρὸς στιγμὴν θεωρήσωμεν τὸν νοῦν ὡς ὑλικόν τι καὶ πραγματικὸν σῶμα, ὡς ἀνάπτυξιν αὐτοῦ θὰ παραδεχθῶμεν ἀναγκαίως τὴν αὔξησιν τῶν διαστάσεών του. Κατόπιν, ἡ ἐνέργεια τοῦ νοῦ ἐν γένει εἶνε ἡ ἀντίληψις· κατ' ἀναλογίαν δ' ἐφ' ὅσον ἡ ἀντίληψις αὕτη εἶνε ἁπλῆ καὶ ἐπιπόλαιος τῶν πραγμάτων καὶ φαινομένων γνῶσις, τὸν νοῦν οὐδόλως δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν ἀνεπτυγμένον· ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ ἀντίληψις δὲν εἶνε πλέον ἁπλῆ τῶν ἀντικειμένων γνῶσις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπισταμένη κατὰ βάθος καὶ πλάτος τούτων ἐξέτασις, τότε ὁ νοῦς ἐκεῖνος δι' οὗ τοιαύτη τις ἐνέργεια ἐπιτελεῖται δύναται νὰ θεωρηθῇ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀνεπτυγμένος κατὰ λόγον, νοεῖται, τῆς ποιότητος τῆς ἐξετάσεως καὶ τῶν ἐξεταζομένων ἀντικειμένων. Τὴν ἰδέαν ταύτην σκοτεινὴν καὶ δυσεξήγητον τοῖς πολλοῖς οὖσαν, θὰ ἐπεξηγήσω ἐνταῦθα διά τινων παραδειγμάτων. Ἡ θέα ἑνὸς ἄρτου, διεγείρει ἐν ἡμῖν σκέψιν τινὰ περὶ τοῦ προορισμοῦ του. Ὁ προορισμὸς λοιπὸν τοῦ ἄρτου εἶνέ τι, ὅπερ ὑποβάλλω ὑπὸ ἐξέτασιν. Ὁ ἄρτος χρησιμεύει πρὸς τροφὴν τῷ ἀνθρώπῳ. Ἰδοὺ ἁπλῆ καὶ ἐπιπόλαιος γνῶσις ἣν ἀμέσως ἐκ τῆς θέας ἑνὸς ἄρτου σχηματίζω περὶ τοῦ προορισμοῦ του· καθ' ὅσον ὅμως δὲν περιορίζομαι εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο πόρισμα παροδικῆς ἐξετάσεως ἀλλὰ διανοοῦμαι ἐπὶ πλέον ἐκ τίνων οὐσιῶν ἀπετελέσθη ὁ ἄρτος, τίνι τρόπῳ συνῆλθον αἱ οὐσίαι αὗται, διὰ τίνων δυνάμεων, κ.τ.λ. εἶτα δὲ κατέρχομαι ἀκόμα βαθύτερον ἐξετάζων τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ προορισμοῦ του, ὅπερ προφανῶς εἶνε ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, εἶτα δ' ἐξετάζω τὸν προορισμὸν τῆς ζωῆς, τὸν σκοπὸν τῶν ὄντων ἐν τῇ φύσει, ἢ τὴν τελεολογίαν, ὡς θὰ ἔλεγεν ἀγανακτῶν νεοφώτιστός τις τῆς ἐπιστήμης μύστης, καὶ οὕτω ἐκ τῆς θέας ἑνὸς μόνου ἄρτου, ἀπὸ σκέψεως εἰς σκέψιν, ἀπὸ ἐξετάσεως εἰς ἐξέτασιν, ἀπὸ ἐξηγήσεως εἰς ἐξήγησιν, ἀπομακρύνομαι πολὺ τοῦ προκειμένου καὶ δὲν περιορίζομαι εἰς ἁπλῆν καὶ κατ' ἐπιφάνειαν τῶν πραγμάτων γνῶσιν, τότε δύναμαι νὰ ὀνομάσω ἀνεπτυγμένον τὸ ὄργανον, δι' οὗ αἱ ἐργασίαι αὗται ἐκτελοῦνται—ἤτοι τὸν νοῦν! Παράδειγμα ἕτερον ἔστω ἡμῖν ἡ θέα τοῦ φωστῆρος ὅστις κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην φωτίζει τοὺς ἀντίποδας· καὶ ὁ ἧττον ἀνεπτυγμένος ἄνθρωπος γινώσκει ὅτι ὁ ἥλιος εἶνε ἓν σῶμα τὸ ὁποῖον φωτίζει καὶ θερμαίνει· τὸ τοιοῦτον εἶνε ἁπλῆ καὶ ἐπιπόλαιος τοῦ ζητήματος ἐξέτασις. Βαθεῖα δὲ καὶ ἐπισταμένη ἐξέτασις θὰ ὀνομασθῇ μόνον ἐκείνη, ἥτις ἐξετάζει τὴν σύστασιν τοῦ ἡλίου, τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐν τῷ χώρῳ, τὴν κίνησιν τὴν πρὸς τὰ ἄλλα οὐράνια σώματα σχέσιν. Βαθεῖα καὶ ἐπισταμένη ἐξέτασις θὰ ὀνομασθῇ ἐκείνη ἥτις πραγματεύεται περὶ τῆς αἰτίας ἐκείνης, ἧς ἀποτέλεσμα εἶνε ὁ ἥλιος, καὶ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ὅσα τὸν ἥλιον ἔχουσιν αἰτίαν. Ἐκ τούτων ἕπεται ὅτι κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ὑλικὰ σώματα ὁ νοῦς, ἡ ἄυλος αὕτη δύναμις ἀναπτύσσεται, ἐφ' ὅσον κατέρχεται βαθύτερον εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν διαφόρων ἀντικειμένων καὶ ἐπεκτείνει οὕτω τὰς διαστάσεις τῆς νοητικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας. Διὰ τῶν προηγηθέντων παραδειγμάτων ἀρκούντως ἐσαφηνίσθη ἡ ἰδέα αὕτη, ἣν εὐδιάγνωστον καταστήσας πάσης συζητήσεως καὶ ἀντιλογίας ἀπήλλαξα.

Καὶ ἤδη γενικῶς ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦ δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τὴν βαθεῖαν τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν φαινομένων ἀντίληψιν. Ὁ ἄνθρωπος, τὸ πολυάσχολον τοῦτο τοῦ Πλάτωνος πλατυόνυχον διὰ τῆς βαθείας ταύτης ἀντιλήψεως, ἐξετάζει ὡς εἴπομεν τὰ διάφορα ἀντικείμενα, συμπαραβάλλει τὰ διάφορα φαινόμενα, διερευνᾷ τὰς διαφόρους αἰτίας καὶ ζητεῖ περὶ πολλῶν ἐξηγήσεις· οὕτω λοιπὸν διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς ταύτης καὶ ζωηρᾶς διανοητικῆς ἐργασίας, ἥν, ἀφ' ἧς στιγμῆς περιβληθῇ τὸ σάρκινον ἔνδυμα καὶ ἀνοίξει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῷ κόσμῳ, ἀναγκάζεται σχεδὸν ἀκουσίως του νὰ διενεργῇ, ὀξύνει ὁ ἄνθρωπος τὸν νοῦν του, διὰ τῆς συναγωγῆς διαφόρων παρατηρήσεων, λεληθότως ἀποκτᾷ τὴν λεγομένην πεῖραν καὶ (ἐνταῦθα ἐπικαλούμεθα τὴν ἠτῶν ἀναγνωσῶν προσοχὴν) καὶ εἰς τὴν μετέπειτα ἐξέτασιν νέων ἀντικειμένων καὶ φαινομένων ὑποβοηθεῖται σπουδαίως ὑπὸ τῆς προηγουμένης τούτων ἐξετάσεως. Τότε ὁ νοῦς μεταβάλλεται εἰς λογικὸν κατὰ τὴν κοινὴν τῆς λέξεως ἔννοιαν· τότε ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ μετὰ διηνεκῆ καὶ πολυχρόνιον ἀγῶνα τὴν δύναμιν τοῦ ὀρθῶς σκέπτεσθαι δι' ἧς (ἣν καὶ ἀνάπτιξιν τοῦ νοῦ νὰ καλέσωμεν δυνάμεθα) ὑπερτερεῖ πάντων τῶν λοιπῶν τῆς φύσεως κτημάτων. Νήπιος λοιπὸν ἔτι ὁ ἄνθρωπος οὐδόλως κέκτηται λογικὸν ἀλλὰ μόνον ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ εἴπομεν εἶναι πεπροικισμένος διὰ τοῦ νοῦ, τοῦ δοθέντος ἐπίσης καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις, ὃν κέκληται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς νὰ μεγαλύνῃ, κατὰ τὸ ἐνὸν ν' ἀναπτύξῃ καὶ, ἵνα ἐπανέλθωμεν εἰς τὰς ἐκτεθείσας ἡμῶν θεωρίας, αὐξήσῃ τὰς διαστάσεις τῆς διανοητικῆς τούτου ἐργασίας—τῆς ἀντιλήψεως.

Ἐλάβομεν ἐν χερσὶ τὸν ἄνθρωπον νήπιον, ἐστερημένον τοῦ λογικοῦ, καὶ μὴ ἔχοντα ἢ τὸ τάλαντον ἐκεῖνο, ὅπερ μόνον πολυπλασιαζόμενον δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ· παρακολουθήσωμεν δ' αὐτὸν μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἐξετάζων τ' ἀντικείμενα καὶ τὰ φαινόμενα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν φύσιν, διὰ τῶν δυνάμεων καὶ τῶν ὀργάνων ἅτινα παρ' αὐτῆς ταύτης ἔλαβεν, ἀποκτᾷ τὸ λογικόν, καὶ μετὰ πλείονος συνέσεως καὶ σωφροσύνης εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς μετέπειτα ζωῆς καταδύεται. Διὰ τοῦτο ἡ ἀφροσύνη ἡ χαρακτηρίζουσα ἁπάσας τὰς πράξεις τοῦ παιδὸς οὐδόλως ἂς ἐκπλήττῃ ἡμᾶς, ἐνθυμουμένους ὅτι ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἔζησεν ἐν τῷ κόσμῳ, ὀλιγίστας δὲ παρατηρήσεις καὶ ὠφελείας ἐκ τῆς νοητικῆς ἀντιλήψεως ἠδυνήθη νὰ προσπορισθῇ· ἄλλως τε καὶ τὸ σχετικὸν ὄργανον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ νοῦ, ἤτοι ὁ ἐγκέφαλος, ἐν τῇ γενέσει του εὑρίσκεται εἰσέτι καὶ ἀτελὴς ἔτι ὢν ἀδυνατεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ταχυτέραν καὶ ζωηροτέραν τῶν πραγμάτων ἐξέτασιν καὶ εἰς τὴν ἐκ ταύτης πηγαζούσαν ὠφέλειαν. Ὁμοιάζει, βλέπετε, πρὸς μύοπα, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν ἔχουσι καμμίαν ὁμοιότητα.

Τὰς περὶ προώρου ἀναπτύξεως ἡμῶν σκέψεις καὶ τὰς ἐπὶ τῶν σχετικῶν ἀντικειμένων παρατηρήσεις παραλείπω ἐνταῦθα ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἐξογκώσω τὴν διατριβήν μου· ἐκτὸς δὲ τοῦ ὅτι δὲν εἶχον περισσότερον χάρτην πρὸς συχνοτέραν σχετικῶν παρεκβάσεων παράθεσιν, ἐνόμισα σύναμα ἀπὸ σκοποῦ νὰ παρενείρω εἰς φυσικὴν πραγματείαν τὴν ὅλως ἀφύσικον καὶ τερατώδη ἀνάπτυξιν τῆς Λουκρητίας Μαρίας Δάβιδσων, ἢ τοῦ Chatterton τὴν πρόωρον μεγαλοφυΐαν· τὰ τοιαῦτα θὰ ἤμοζον ἡμῖν ὡς ξίφος περὶ τὴν ὀσφὺν ἱερέως καὶ καλιμαύχιον περὶ τοὺς κροτάφους στρατηγοῦ.

Ὅθεν, τὸν τελευταῖον κρίκον τῆς ἀλύσσεως—πρὸς ἣν δύναται νὰ παραβληθῇ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ἣν κακόβουλός τις δὲν θὰ θεωρήσῃ βεβαίως ὡς τὸ σωφρονιστήριον μέσον τοῦ προτύπου συντάκτου της—τὸν τελευταῖον, λέγω, τῆς ἀλύσσεως κρίκον συντέθημι μετὰ τοῦ πρώτου καὶ οὕτω ἐπανέρχομαι εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ ὡς βάσις τῆς παρούσης μου πραγματείας ἐχρησίμευσεν. Ἔλεγον λοιπὸν ὅτι ὁ ἄνθρωπος σὺν τῷ χρόνῳ κατανοήσας τὴν ἑαυτοῦ ἀτέλειαν ἐρραντάσθη κατὰ τοὺς μέν, ἀνεγνώρισε διὰ τῆς ἀποκαλύψεως κατὰ τοὺς δέ,—καὶ δὲν συμμερίζομαι καμμίαν γνώμην καθότι ἀμαθέστερος τοῦ δέοντος ἐπὶ τοῦ προκειμένου τυγχάνων καὶ, ὡς ἐκ τούτου, δειλὸς, οὔτε εἰς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, οὔτε εἰς τῆς ἀνιέρου Ἐπιστήμης τὰ βέλη τολμῶ νὰ ἐκτεθῶ, ὃν τέλειον—τὴν ἰδανικὴν τελειότητα τοῦ ὁποίου διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ νοῦ σκοπεῖ ὅσον εἷον τε νὰ καταφθάσῃ. Γινώσκει, κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὑπέρτατον ὅ, πᾶν ἀντικείμενον καὶ πᾶν φαινόμενον ὅπερ ἀμέσως ἐξ αὐτοῦ παρήχθη· αὐτὸ τοῦτο ζητεῖ νὰ κατορθώσῃ καὶ ὁ ἀσθενὴς ἄνθρωπος νομίζων καὶ μὴ ἀπατώμενος ὅτι ὅσῳ ἔρχεται εἰς περισσοτέραν συνάφειαν καὶ σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Δημιουργοῦ του, κατὰ τοσοῦτον ἡ ἀποχωριζουσα Κτίστην ἀπὸ Κτίσματος διάστασις μικροτέρα καθίσταται, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ κυράρχος τῶν λοιπῶν δημιουργημάτων, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποκαλεῖ, πλησιάζει νὰ καταφθάσῃ τὴν ἐντέλειαν καὶ νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὸν Δημιουργόν του. Τοιαύτη εἶνε ἡ γνώμη τῶν εὐσεβῶν ἢ εὐσεβιζόντων φυσιοδιφῶν καὶ ἐπιστημόνων καὶ ὑπὸ τοιαύτην πρόφασιν κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἡ ἐπιστήμη ἐθεωρεῖτο τῆς θεολογίας πολέμιος καὶ περιωρίζετο, οἱ θρασεῖς ταύτης ἱεροφάντραι κατεδίκαζον τὸν ἥλιον εἰς ἀκινησίαν καὶ ἐξεσφενδάνιζον τὴν γῆν εἰς τὸ ἄπειρον. Ἀλλ' ἀτυχῶς ἡ πρόφασις, ὅσῳ θεοσεβὴς καὶ ἁγία, κατ' ἐπίφανσιν δὲν ὑπῆρξεν ἀρακούντως πειστική.—Κάτω ἡ Ἐπιστήμη! ἃς καῶσιν οἱ Ἐπιστήμονες, οἱ ἀσεβεῖς, οἱ ἀγύρται! ἐρώνουν τοῦ μεσαίωνος οἱ παχύδερμοι καλόγηροι, ὅπε κύπτοντες πρὸ τῶν κλασσικῶν κειμένων ἠδυνάτουν νὰ συμβιβάσωσι γραφικόν τι ῥητὸν πρὸς Ν. ἐπιστημονικὴν θεωριαν. Μὴ ὑβρίζετε τὸν Πλάστην ἐξεταζοντες σεῖς οἱ μικροὶ τὰ μεγάλα ἔργα του καὶ ἄφετε τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην νὰ ἐξακολουθῶσιν ἡσύχως τὸν δρόμον των· ἐξακολούθουν μανιωδέστεροι οἱ φωτοσβέσται, οὕτως ὥστε ἐπὶ τῶν ἐκδιαμέτρου ἀντιθέτων τούτων γνωμῶν ἐπικαλοῦμαι τὴν ὀξύνοιαν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων μόνων ἱκανῶν ν' ἀποφανθῶσιν ἐπὶ τοῦ τί ἀπαιτεῖται διὰ νὰ ἔχωμεν γεώμηλα· μόνον σπόρος, μόνον γῆ, ἢ ἀμφότερα . . .

Ἀλλὰ πῶς; εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ὅσον οἷόν τε καταφθασις τῆς τελειότητος περὶ ἧς ἔφθην εἴπων, ἥν καλοῦμεν ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦ;

Ἐξετάσωμεν!

(ἕπεται τὸ τέλος)

ΓΡ. Δ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ.

Π. ΧΙΩΤΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΕΦΑΛΑΣ

(συνέχεια ὅρα προηγ. φυλλ.)

Ἀλλ' ὁ Κεφαλᾶς δὲν εὐδοκίμησεν εἰς τὴν ἀποστολήν. Ἀνεχώρησεν ἐκ Πετρουπόλεως ἄπρακτος καὶ μετέβη εἰς Αἴγυπτον. Παρίστη τότε τῷ Μεμὲτ-Ἀλῆ Σατράπῃ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἔπεισεν αὐτὸν νὰ τοῦ δώσῃ τὰ μέσα, ὅπως ἀνασκάψῃ τὰ παλαιὰ χρυσοφόρα μεταλεῖα τῆς Αἰγύπτου, ἐξ ὧν οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι, κατὰ Διόδωρον Σικελιώτην, ἐξήγαγον τὸν χρυσόν. Ὁ Μεχμὲτ-Ἀλὴς ἐχορήγησεν αὐτῷ χιλιάδας πουγγία ἄσπρων καὶ πληθὺν φελάχων. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῆς ἀνορύξεως ὁ Κεφαλᾶς φεύγει διὰ νυκτὸς, ἐγκαταλείψας ἄνδρας καὶ μεταλεῖα, καὶ καταβαίνει εἰς τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν. Ἐνταῦθα μὲ τὰ χρήματα τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ κατεσκεύασε στολίσκον, καὶ μὲ αὐτὸν ὑψώσας τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, κατεδίωκεν ὡς πειρατὴς ὅλα τὰ Ὀθωμανικὰ πλοῖα τὰ διαπλέοντα τὴν Ἐρυθρὰν, καὶ ἐλεηλάτει τὰς παραλίους πόλεις τῆς Ἀραβίας.

Τὰ ἀποσταλέντα εἰς καταδίωξίν του πέντε πλοῖα κατεβύθισεν, καὶ εἰςπλεύσας εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον κατετρόμαξε τὸν Καλίφην τοῦ Βαγδατίου. Οὗτος ἠναγκάσθη ν' ἀποστείλῃ Κούρδους, ὅπως, διασώσῃ τὴν λεηλατουμένην Βοισόραν, πόλιν μεγάλην καὶ πλουσίαν τῶν χωρῶν ἐκείνων.

Ὁ Κεφαλᾶς ἀτρόμητος κατὰ παντὸς κινδύνου, ἐγένετο ὁ τρόμος τῶν Μωαμεθανῶν. Ἡ ἐν τῇ μεγάλῃ νήσῳ τῆς Ἀφρικῆς Μαδαγασκὰρ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, μαθοῦσα τὰς προσβολὰς καὶ λεηλασίας τοῦ στολίσκου τοῦ Κεφαλᾶ, ἀπέστειλε μίαν φρεγάταν καὶ δύο βρίκια εἰς καταδίωξιν. Ὁ στολίσκος κατεχαλάσθη ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν πλοίων, καὶ ὁ Κεφαλᾶς συλληφθεὶς παρέστη πρὸς τὸν ἀγγλικὸν διοικητὴν τῆς Μαδαγασκάρ. Ἀνακρινόμενος ὡς πειρατὴς ἀπελογήθη, ὅτι δὲν ἦτον πειρατὴς λῃστρικός, ἀλλὰ πολεμικὸς καταδρομεὺς ἀπεσταλμένος παρὰ τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς θαλάσσας ἐκείνας· διότι ἡ πατρίς του Ἑλλὰς ἐπανεστάτησε κατὰ τῆς Τουρκίας, ὅπως ἀποσείσῃ τὸν βάρβαρον ζυγὸν καὶ ἐλευθερωθῇ· ἡ δὲ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐφωδίασεν αὐτὸν μὲ χρήματα καὶ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν ὅπως καταδιώκῃ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος Μωαμεθανούς. Ὁ Ἄγγλος διοικητὴς οὐδὲν ἐγίνωσκε περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· ἐβράδυναν τότε τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, ἐπειδὴ οὔτε ἀτμόπλοια, οὔτε τηλέγραφοι καὶ σιδηρόδρομοι ὑπῆρχον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους· καὶ ἕως φθάσωσιν εἰδήσεις ἐκ τοῦ βορείου ἡμισφαιρείου τῆς γῆς εἰς τὸ νότιον, ἔπρεπε νὰ παρέλθῃ ἔτος ὁλόκληρον. Εἶπε δὲ ὁ διοικητὴς τῷ Κεφαλᾷ ν' ἀπομείνῃ, ἕως γράψῃ εἰς Ἀγγλίαν, καὶ πληροφορηθῇ τὰ περὶ ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἐὰν αὐτὴ εἶναι βεβαία, θ' ἀπολυθῇ τῆς κρατήσεως· Ἔμεινε λοιπὸν ὁ Κεφαλᾶς πολλοὺς μῆνας καὶ περιεθάλπετο παρὰ τῷ Ἄγγλῳ διοικητῇ προσφιλῶς.

Τότε ἔν τινι συμποσίῳ συνδιαλεγόμενος μετὰ τῶν Ἄγγλων, ἤκουσε παρ' αὐτῶν ὅτι ἀγνοεῖται ἡ πατρὶς τοῦ Ὁμήρου. Διὰ πάσης ὅμως εὐτολμίας εἶπεν ὅτι διακηρύττει τὸν Ὅμηρον Ἰθακήσιον· διότι ἐλθὼν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ Ἄθωνος εὗρεν εἰς βιβλιοθήκην Μοναστηρίου τινὸς χειρόγραφον περὶ Ὁμήρου δηλοῦν αὐτὸν Ἰθακήσιον. Αὐτὸ δὲ σκοπεύει ἐλθὼν εἰς Εὐρώπην νὰ δημοσιεύσῃ. καὶ χαίρει ὅτι εἶναι ὁ Ὅμηρος Ἑπτανήσιος συμπολίτης αὐτοῦ· διότι ἡ Ἰθάκη ἀνήκει εἰς τὴν Ἑπτάνησον. Ἐπίστευσαν εἰς τὸν Κεφαλᾶν οἱ συμποσιάζοντες Ἄγγλοι καὶ ἐθαύμασαν ὡς ἀρχαιομαθῆ· Ἐλθὼν δὲ ὁ Κεφαλᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1830 ἐτύπωσε τὸ περὶ πατρίδος Ὁμήρου φυλλάδιον. Ἐν δὲ τῇ εἰδοποιήσει, περὶ τοῦ συγγράμματος τῇ 15 Νοεμβρίου 1830, λέγει. « Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Βατοπεδίου ἐρευνῶν μετάξύ τῶν ἄλλων εὗρον ἕνα ὀγκώδη κώλινδρον ἀπὸ πάπυρον σκεπασμένον ἀπὸ κονιορτόν καὶ ἀβλαβῆ ἐκ σκωλήκων. Εἶδον δὲ γραμμένον μὲ ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας παλαιότατον καὶ πολλὰ συντόμους τὰ ἑξῆς:—Ἰλιὰς τοῦ θείου στιχουργοῦ Ὁμήρου γεννηθέντος εἰς τὴν νῆσον Ἰθάκην ὑπὸ τοῦ Φιλομαίνους καὶ τῆς Χρυσαΐδος, συγχρόνου τοῦ ἄρχοντος τῶν Ἀθηνῶν Διογένους, καὶ τοῦ νομοθέτου Λυκούργου βασιλέως τῆς Λακεδαίμονος, ἀντιγραφεῖσα παρ' ἐμοῦ Θεοφράστου, ἐν Ἀθήναις πατρίδι μου, ἐπὶ ἄρχοντος Σιμωνίδου τῇ ΡΙΖ'. Ὀλυμπιάδι. Εἰς τὸ πλάγιον ταύτης τῆς περιγραφῆς ἐσημείωσα τὸ ὄνομα μου. Αὐτὸς ὁ πολύτιμος ἀρχαιότατος πάπυρος λέγει ὁ προηγούμενος Παρθένιος Κερκυραῖος εὑρέθη εἰς τὴν πολυάριθμον βιβλιοθήκην, τὴν ὁποίαν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τῷ 1428 Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἐμμανουὴλ, καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἐσχάτου Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, ὅστις μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας ἀνδρείως ἐτάφη μὲ τὴν αὐτοκρατορίαν του τὸ 1453. Αὐτὸ τὸ χειρόγραφον παρέδωκεν ὁ ῥηθεὶς Παρθένιος εἰς τὸν σκευοφύλακα νὰ τὸ φυλάξῃ εἰς τὸ θησαυροφυλακεῖον.»—Προσθέτει δὲ ὁ Κεφαλᾶς ἐν τῇ πραγματείᾳ του ὅτι—« Οἱ Ἰθακήσιοι ὑπερτεροῦν ὅλους τοὺς Ἕλληνας καὶ Ἴονας εἰς τὴν ζωηρότητα καὶ ἀγχίνοιαν τοῦ πνεύματος. Ἀγαποῦν τὰς περιηγήσεις, ἄφοβοι θαλασσινοὶ, καλόφωνοι τραγῳδοῦν γλυκύτατα καὶ παίζουν τὴν λύραν.»—Ἡ γνώμη τοῦ Κεφαλᾶ, ὅτι ὁ Ὅμηρος ἦτον Ἰθακήσιος καὶ ἔλυε τὸ ἀρχαιότατον ζήτημα περὶ πατρίδος Ὁμήρου περὶ τῆς ὁποίας διεφιλονείκει μεταξὺ τῶν ἑπτὰ πόλεων καὶ ἡ Ἰθάκη κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπίγραμμα, ἔλαβεν ὀπαδοὺς φιλολόγους. Ὁ δὲ σοφὸς Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ πρεσβύτερος εἰς τὰ γραμματικά του δὲν ἔλειψε νὰ μνημονεύσῃ αὐτῆς.

Μετὰ ἓν ἔτος σχεδὸν ἔφθασεν ἡ ἀπάντησις τῷ Ἄγγλῳ διοικητῇ τῆς Μαδαγασκὰρ ὅτι ἀληθῶς ὑπάρχει ἡ ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, καὶ ὅτι ἡ Ἀγγλία ἀνεγνώρισε ὅλους τοὺς ἀποκλεισμοὺς τῶν Ὀθωμανικῶν παραλίων παρὰ τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Διὸ ἀπελύθη ὁ Κεφαλᾶς τῆς κρατήσεως παρὰ τοῦ Ἄγγλου διοικητοῦ, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἀποζημίωσις δι' ὅλας τὰς ζημίας τοῦ στολίσκου του,

(ἀκολουθεῖ)

Ἡ φιλοδοξία τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἀνεγείρει τὸν Παρθενῶνα· ἡ φιλοδοξία τῶν μικρῶν πυρπολεῖ τὸν ναὸν τῆς Ἐφέσου.

Α. ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ.